II

(Retsakter hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

RÅDET

RÅDETS BESLUTNING

af 25. februar 1992

om vedtagelse af Den Økonomiske Årsberetning 1991/92 om den økonomiske situation i Fællesskabet og fastlæggelse af retningslinjerne for den økonomiske politik i Fællesskabet i 1992

(92/180/EØF)

RÅDET FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER HAR —

under henvisning til Traktaten om Oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab,

under henvisning til Rådets beslutning 90/141/EØF af 12. marts 1990 om gennemførelse af gradvis konvergens i den økonomiske politik og de økonomiske resultater i første etape hen imod Den Økonomiske og Monetære Union, særlig artikel 4 [1],

under henvisning til forslag fra Kommissionen,

under henvisning til udtalelse fra Europa-Parlamentet [2],

under henvisning til udtalelse fra Det Økonomiske og Sociale Udvalg [3] —

VEDTAGET FØLGENDE BESLUTNING:

Artikel 1

Den Økonomiske Årsberetning 1991/92, der er knyttet til denne beslutning, og de retningslinjer for den økonomiske politik i Fællesskabet i 1992, der er fastlagt i denne beretning, vedtages.

Artikel 2

Denne beslutning er rettet til medlemsstaterne.

Udfærdiget i Bruxelles, den 25. februar 1992.

På Rådets vegne

Vitor MARTINS

Formand

---

[1] EFT nr. L 78 af 24. 3. 1990, s. 24.
[2] EFT nr. C 39 af 17. 2. 1992.
[3] Udtalelse afgivet den 29. januar 1992 (endnu ikke offenliggjort i Tidende).

INDHOLDSFORTEGNELSE

Side

Indledning og resumé 3

I. Den økonomiske situation og de økonomiske udsigter 6

1. 1991: et år præget af langsommere vækst 6

A. En mindre dynamisk verdensøkonomi 6

B. Et uensartet vækstmønster i EF 6

2. Udsigterne for 1992 og 1993: et gradvist opsving 13

II. Den økonomiske konvergens står i stampe 14

1. Den nominelle konvergens skrider, men de fundamentale forhold er fortsat positive 14

2. Aftagende tempo i den reale konvergens 17

III. Prioriteringer i den økonomiske politik i EF 18

IV. Makroøkonomisk politik og strukturtilpasningsforanstaltninger 20

1. Monetær politik og EMS 20

2. Budgetpolitik 21

3. Strukturtilpasningspolitik 24

ØKONOMISK ÅRSBERETNING 1991/92

INDLEDNING OG RESUMÉ

1991 og 1992: to år med langsommere vækst

Den økonomiske vækst på verdensplan er praktisk talt gået i stå i 1991: + 0,2 % i faste priser. Konjunkturbestemte faktorer — forstærket af de negative følgevirkninger af Golf-krisen — har medført, at mange store industrilande, USA, Canada, nogle EFTA-lande og Det Forenede Kongerige, oplever et økonomisk tilbageslag. Samtidig fremkalder de omfattende omvæltninger i landene i Central- og Østeuropa uvægerligt en midlertidig, men betydelig produktionsnedgang i disse lande. Virkningen heraf på Fællesskabet er dog begrænset. Den omstændighed, at nedgangen i produktionen er ophørt i nogle lande, og at der er en vis opblomstring i verdenshandelen, giver forventning om en fornyet vækst på ca. 2 % i 1992.

Det Europæiske Fællesskabs økonomiske situation er også blevet påvirket af disse faktorer, men har formået at modstå dem meget bedre end mange andre regioner i verden. Den grundlæggende forbedring i EF-økonomiens funktion, der fandt sted igennem 1980'erne, og den kraftige stimulering af væksten som følge af de to Tysklandes forening har bevirket, at væksten har kunnet opretholdes, om end i reduceret tempo. Vækstraten i Fællesskabet skønnes at falde i 1991 til ca. 1,25 % fra 2,8 % i 1990. Væksten skulle stige en anelse i 1992 — til ca. 2,25 % for Fællesskabet som helhed — idet det forventede økonomiske opsving i Det Forenede Kongerige opvejes af en opbremsning i væksten i Tyskland, efterhånden som virkningerne af foreningen aftager.

Den nuværende økonomiske afmatning skal ses på baggrund af den kraftige vækst, der gik forud. Fællesskabet har haft en tilfredsstillende vækst siden 1984. De sidste par år har været præget af en usædvanlig kraftig vækst i investeringerne, som var vanskelig at opretholde. I 1990 var EF-virksomhedernes investeringer i maskiner m.v. omtrent 50 % højere i faste priser end i 1984. De forventninger, programmet for etablering af det indre marked har skabt, kan have medført, at virksomhederne i perioden 1987 til 1989 fremskyndte investeringer i forventning om virkningerne af det indre markeds etablering. Disse virkninger vil manifestere sig i årene fremover i takt med, at de politiske og lovgivningsmæssige beslutninger, der allerede er truffet, føres ud i livet og fører til en reel nedbrydning af de resterende interne barrierer.

EF-økonomien — de vigtigste indikatorer

	Gennemsnit 1983—87	Gennemsnit 1988—89	1990	1991	1992 (*)	1993 (*)
BNP i faste priser (årlig procentvis stigning)	2,4	3,7	2,8	1,3	2¼	2½
Inflation (a) (årlig procentvis stigning)	5,9	4,3	5,2	5,0	4½	4¼
Realaflønning pr. beskæftiget (årlig procentvis stigning)	1,3	1,6	2,3	2,0	1¼	1¼
Beskæftigelse (årlig procentvis stigning)	0,1	1,6	1,4	0,5	¼	½
Ledighed (% af erhvervsaktive)	10,5	9,3	8,4	8,6	9	9¼
Budgetunderskud (b) (% af BNP)	4,9	3,3	4,1	4,4	4½	4¼
Løbende betalingsbalance (% af BNP)	0,7	0	−0,2	−0,8	−1	− ¾

(*) Prognose.
(a) Forbrugerprisdeflator.
(b) Den offentlige sektors nettolånoptagelse.

Langsommere vækst risikerer at bringe større EF-projekter i fare

Den nuværende økonomiske afmatning sender to økonomisk-politiske signaler til Fællesskabet.

i) På den ene side er den en uønsket udvikling, der lægger begrænsninger på mange landes handlefrihed i den økonomiske politik. Den lavere vækstrate fører allerede i 1991 til en stigning i ledigheden, hvorved den konstante nedadgående tendens, der har været fremherskende siden 1986, bringes til ophør. Den sociale modstand mod forandringer risikerer at blive øget, fordi de positive virkninger af den igangværende strukturtilpasning lader vente på sig og derved bliver mindre synlige end de midlertidige negative virkninger. Konvergensen afbrydes i opløbet til Den Økonomiske og Monetære Union, og den langsommere vækst er en yderligere komplicerende faktor for den budgetkonsolidering i de lande, hvor den stadig er nødvendig, og skaber mindre gunstige forudsætninger for en hurtig indhentningsproces.

ii) På den anden side er den en kraftig påmindelse om, at den økonomisk-politiske tilpasning, der fandt sted i 1980'erne — hvor vidtgående den end var — alligevel ikke var tilstrækkelig vidtgående eller ikke blev ført til ende. Løntilbageholdenhed var en hjælp til at forbedre investeringsrentabiliteten, som blev kraftig forværret i kølvandet på de to oliekriser og de urolige forhold, der fulgte efter. Denne positive udvikling ophørte imidlertid i 1990, hvor tilpasningen endnu ikke var tilendebragt. Det er nødvendigt med en yderligere indsats for i det mindste at bringe investeringsrentabiliteten op på det niveau, der var gældende i 1960'erne.

   Den kraftige vækst i perioden 1988 til 1990 blev ikke udnyttet til at sætte skub i tilpasningsprocessen, hvor dette var nødvendigt. I nogle medlemsstater var inflationsraten ved udgangen af 1980'erne stadig for høj — selv om den var betydeligt lavere end ved årtiets begyndelse — i forhold til det erklærede mål om hurtigt at bevæge sig hen imod Økonomisk og Monetær Union. Strukturtilpasningen var ikke omfattende nok. Den kraftige vækst i beskæftigelsen i perioden 1988 til 1990 førte til uberettigede lønstigninger i 1990, selv om ledigheden da stadig var høj. Lige så foruroligende er budgetsituationen. Den kraftige vækst frembød en enestående chance — som ikke blev udnyttet — for med små omkostninger at gøre noget drastisk for at konsolidere budgetstillingen. I mange tilfælde ville en kraftig konsolidering have bidraget til at forhindre en overophedning af økonomien med positive virkninger for inflationspresset. Nogle lande havde fortsat problemer med konkurrenceevnen over for udlandet, hvilket den fortsat skrøbelige stilling over for udlandet vidnede om. Meget ofte blev den igangsatte tilpasningsindsats afbrudt for tidligt, også på dette område.

Den politik, der gjorde, at den økonomiske udvikling i EF vendte i 1980'erne, må iværksættes på ny og med større målbevidsthed. I en verdensøkonomi præget af indbyrdes afhængighed spiller grundlæggende sunde økonomiske forhold og en fleksibel økonomi en afgørende rolle i forbindelse med at sikre, at negative eksterne udviklingstendenser ikke bringer virkeliggørelsen af Fællesskabets grundlæggende økonomisk-politiske mål i fare.

Med den rette politik er udsigterne for det mellemlange sigt fortsat gode

Vækstraten i EF ventes på nuværende tidspunkt at stige igen og at nå op på ca. 2,5 % i 1993. Det langsomme tempo i opsvinget afspejler det forhold, at mange medlemsstater ventes at iværksætte en politik, der indebærer en genoptagelse af tilpasningsbestræbelserne. Bliver dette tilfældet, vil EF-økonomien igen kunne opleve en kraftigere og både økonomisk og miljømæssigt bæredygtig vækst.

De processer, der er sat i gang med de store EF-programmer — etableringen af det indre marked, overgangen til Den Økonomiske og Monetære Union, styrkelsen af den økonomiske og sociale samhørighed — er irreversible. Dristige beslutninger og resolut handling vil styrke tilliden blandt de økonomiske beslutningstagere kraftigt og øjeblikkeligt stimulere den økonomiske vækst.

Bestræbelserne på at etablere det indre marked er det mest vidtrækkende udbudssideinitiativ i Fællesskabets historie. De fleste af de beslutninger, der skal træffes, er blevet truffet. Gennemførelsen i den nationale lovgivning sakker imidlertid bagud, og en række vanskelige spørgsmål er endnu uløste. Aftalen om oprettelse af et Europæisk Økonomisk Samarbejdsområde (EØS), der blev indgået for nylig, vil udvide og forstærke virkningerne af programmet for etablering af det indre marked.

Gennemførelsen af Den Økonomiske og Monetære Union vil forstærke den type økonomiske fordele, 1992-programmet indebærer. Reelt vil det kun være muligt at høste det fulde potentielle udbytte af det indre marked, hvis der indføres en fælles valuta. Hovedformålet med ØMU er derfor at uddybe integrationen i EF og forbedre EF's økonomiske situation. Efter adskillige år med bemærkelsesværdige fremskridt ophørte tendensen hen imod den grad af nominel konvergens, der er forudsætningen for en ubesværet overgang til ØMU, i 1989/90. Kun få medlemsstater er nu i en position, hvor de kan gennemføre overgangen til ØMU uden omfattende tilpasninger. I erkendelse af behovet for på ny at bevæge sig hen imod større konvergens har medlemsstaterne aftalt at iværksætte ambitiøse konvergensprogrammer. Det er af stor betydning, at disse programmer gennemføres målbevidst. De medlemsstater, hvor tilpasningsbehovet stadig er stort, vil blive styrket i deres målbevidsthed af et resultatrigt og klart udfald af Maastricht-mødet, af de resultater, deres partnere allerede har opnået, og af forbedrede koordinationsprocedurer på EF-plan.

EF's politiske mål forudsætter en konsekvent gennemførelse af den rette makroøkonomiske politik og strukturtilpasningspolitik

Der er i alle lande behov for en fortsat indsats for at øge fleksibiliteten i økonomien. Den omstændighed, at der på én og samme tid er en meget høj ledighed og flaskehalsproblemer på bestemte dele af arbejdsmarkedet, tyder på, at der må gøres en større indsats for at højne uddannelsesniveauet og sikre en bedre overensstemmelse mellem de udbudte og de efterspurgte færdigheder. Samtidig vil der være behov for større fleksibilitet i såvel lønfastsættelsen som lønstrukturen. Det er vigtigt at revidere lønfastsættelsesstrukturen, så den i højere grad afspejler makroøkonomiske hensyn og behovet for yderligere strukturtilpasning.

Fællesskabet, ja faktisk hele verden, står over for et opsparingsunderskud, der risikerer at blive mere akut inden for de nærmeste år. På trods af en afdæmpet efterspørgsel efter investeringer i den industrialiserede verden ligger den lange realrente i 1991 på et højt niveau, hvilket vidner om, at de tilgængelige opsparingsmidler ikke er store nok til at imødekomme kapitalefterspørgelsen. Denne situation risikerer at blive yderligere forværret, så snart der på ny kommer gang i investeringerne, og den enorme latente kapitalefterspørgsel i landene i Central- og Østeuropa omsættes i konkret efterspørgsel efter investeringsmidler. Regeringerne bør foretage en systematisk undersøgelse af samtlige de strukturbetingede faktorer, der udgør en hindring for opsparingen.

Det største enkeltbidrag til en øget national opsparing ville dog være, hvis det budgetunderskud, de fleste lande opererer med, blev reduceret betydeligt. En række medlemsstater (Grækenland, Italien, Portugal, Belgien, Nederlandene, Irland og Tyskland) har i varierende grader en utilfredsstillende budgetstilling. Denne situation skal der rettes op på i de pågældende lande, hvis de skal forbedre deres makroøkonomiske situation, og overgangen til ØMU skal forløbe uproblematisk. Hvis der sker de nødvendige fremskridt hen imod disse mål, vil det samlede opsparingsunderskud desuden kunne reduceres, og den byrde, pengepolitikken bærer for øjeblikket, vil kunne lettes.

Markederne har anerkendt, at de pengepolitiske myndigheder har haft held til at sikre pris- og valutakursstabilitet i Fællesskabet, og renteforskellene mellem EMS-valutaerne er blevet indsnævret betragteligt. De er for den korte rentes vedkommende på det nærmeste forsvundet mellem de valutaer, der oprindelig deltog i det snævre bånd. Under disse betingelser er handlefriheden på nationalt plan yderst begrænset. Det haster derfor så meget desto mere med at indføre ØMU i fuldt omfang. I betragtning af, at der fortsat er et kraftigt inflationspres i langt størstedelen af medlemsstaterne, bør der imidlertid fortsat føres en forsigtig pengepolitik.

Med de begrænsninger, som den høje grad af økonomisk integration og valutakursstabilitet, der nu præger Fællesskabet, lægger på penge- og budgetpolitikken, påhviler det i så meget desto større grad strukturtilpasningspolitikken at skabe forhold, der fremmer en harmonisk udvikling i alle EF-lande og EF-regioner. Denne politik skal støttes af passende foranstaltninger i økonomiens nøglesektorer, der tager sigte på at fremme den nødvendige tilpasning. Medlemsstaterne og EF må sørge for, at udbudsbetingelserne forbedres alle vegne, så der skabes øget beskæftigelse. Der må skabes forhold, der tiltrækker beskæftigelsesfremmende investeringer til områder, hvor ledigheden er høj. Sådanne forhold vil også bidrage til at accelerere indhentningsprocessen, som kan fremmes yderligere, hvis EF's politik for større samhørighed styrkes. En forbedret infrastruktur, et tættere samarbejde, et mindre stift arbejdsmarked og en skattestruktur, der ikke straffer iværksættere, er alle særlig betydningsfulde faktorer i denne forbindelse. Medlemsstaterne bør give en forbedret udbudspolitik en fremtrædende plads i deres makroøkonomiske strategier. Samarbejde på EF-plan og udbudssideforanstaltninger i medlemsstaterne er et nødvendigt supplement til de makroøkonomiske strategier.

Forbedrede udbudsbetingelser må og skal gå hånd i hånd med en åben og ufordrejet konkurrence. Offentlige subsidier kan udgøre en trussel mod et konkurrencebaseret marked ved at forbeholde konkurrerende virksomheder bestemte fordele. I opløbet til ØMU bør statsstøtteordningerne granskes nøjere med det sigte at øge konvergensen. Kommissionen søger at begrænse statsstøtte og kun at godkende sådan støtte, hvis den indgår som led i en omstrukturering.

Hvis der blev givet tilsagn om at udvise større disciplin med hensyn til subsidier, ville dette desuden bidrage til at tilvejebringe et mere åbent internationalt handelssystem. Hvis Uruguay-Runden afsluttes rettidigt, vil der ikke blot blive sikret øget markedsadgang og mindre protektionisme inden for de områder, der traditionelt indgår i handelsforhandlinger, men det vil også blive muligt at lade multilateralt aftalte handelsregler gælde for nye områder af stor relevans for Fællesskabet, nemlig tjenesteydelser, intellektuelle ejendomsrettigheder og internationale investeringer. Der er vigtigt at udvide adgangen til vore markeder for de varer, hvormed landene i Central- og Østeuropa kan konkurrere effektivt på verdensmarkedet, nemlig landbrugsvarer, tekstiler, kul og stål. Denne forbedring af markedsadgangen vil ikke komme til at ske på bekostning af de eksisterende handelsforbindelser med andre handelspartnere, specielt udviklingslandene. Kun en stærk, konkurrencedygtig og åben EF-økonomi vil være i stand til på tilfredsstillende vis at bistå Den Tredje Verden og de central- og østeuropæiske lande i deres udvikling.

I. DEN ØKONOMISKE SITUATIONEN OG DE ØKONOMISKE UDSIGTER

1. 1991: et år præget af langsommere vækst

A. *En mindre dynamisk verdensøkonomi*

Gennem de seneste to år har Fællesskabet måttet operere i et stadig mere ugunstigt økonomisk klima. Produktionsvæksten på verdensplan, eksklusive EF-landene, har, siden den nåede sit toppunkt i 1988 på ca. 4 %, været støt faldende og lå tæt på nul i 1991, den laveste vækstrate siden 1982. Væksten i verdenshandelen (igen eksklusive EF-landene) er faldet endnu mere fra en vækstrate på over 7 % i 1988 til under 2 % i 1991 *(tabel 1)*. Den økonomiske afmatning har været mere markant end antaget ved årets begyndelse, fordi det forventede opsving i økonomien har ladet vente på sig. Den tidligere vurdering af de økonomiske udsigter har helt klart været for optimistisk.

B. *Et uensartet vækstmønster i EF*

Vækstbilledet i EF er ret uensartet: en økonomisk tilbagegang i Det Forenede Kongerige, som synes at have nået bunden, og en forholdsvis moderat aktivitet i Frankrig og Italien står

i kontrast til en fortsat, men aftagende ekspansion i Tyskland, Luxembourg og Spanien, mens de øvrige lande befinder sig mellem disse to yderpunkter.

Tabel 1

BNP i faste priser, indenlandsk efterspørgsel og verdenshandel

(procentvis ændring)

	1981–85	1986–89	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
			BNP			
Verden (ekskl. EF)	2,6	3,8	1,8	-0,2	2,1	3,1
USA	2,9	3,5	0,9	-0,4	2,1	2,2
Japan	3,9	4,4	5,6	4,6	3,5	3,5
EF	1,5	3,2	2,8	1,3	2,2	2,4
			Indenlandsk efterspørgsel			
USA	3,7	3,0	0,5	-1,0	2,1	2,1
Japan	2,9	5,6	5,8	3,4	3,7	3,7
EF	0,9	4,2	2,9	1,1	2,2	2,6
			Verdenshandel			
Verdensimport (ekskl. EF)	3,0	6,0	3,0	1,8	5,1	6,1
Tysklands import	1,6	6,1	11,4	12,8	5,0	4,7
EF-import (**)	2,0	8,8	4,7	2,5	5,2	5,5
			Løbende betalingsbalance (% af BNP)			
USA	-1,2	-2,8	-1,6	-0,1	-0,7	-0,6
Japan	1,9	3,2	1,2	1,5	1,6	1,7
EF (***)	-0,1	0,5	-0,2	-0,8	-0,9	-0,8

(*) Prognose.
(**) EF, ekskl. Tyskland.
(***) EF, inkl. et forenet Tyskland, fra 1991 og fremefter.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

a) Ekspansionen fortsatte især i Tyskland, men i aftagende tempo

Tyskland fortsatte sin ukuelige vækst under indflydelse af den omfattende ekspansive finanspolitik, foreningen gav anledning til. Finanspolitikken medførte en kraftig stimulering af det private forbrug, mens investeringsudviklingen blev understøttet af investorernes ønske om at øge produktionskapaciteten for at betjene markedet i de fem nye Länder. Dette efterspørgselspres kunne ikke dækkes af det indenlandske udbud, hvorfor der i vid udstrækning måtte trækkes på udenlandske leverandører, hvilket medførte en ændring i den løbende betalingsbalancesituation fra et overskud på 4,7 % af BNP (Vesttyskland) i 1989 til et underskud på 1,1 % af BNP (det forenede Tyskland) i 1991.

Men selv denne kraftige udstrømning af indenlandsk efterspørgsel til udlandet kunne ikke forhindre, at der opstod interne pres. En lang række faktorer, herunder stigninger i de indirekte skatter, bidrog til den opadgående tendens i prisniveauet. Den underliggende inflation steg, og inflationen i Vesttyskland er nu over 4 %. Der blev indgået lønaftaler, der gav lønstigninger på 6 til 7 %. Med en aftagende vækst i produktiviteten førte dette til en stigning i lønomkostningerne pr. produceret enhed på næsten 6 % og et fald i profitmargenen, dog fra et højt niveau.

Som følge af den voldsomme stigning i overførslerne i kølvandet på foreningen er budgetbalancen gået fra ligevægt i 1989 til et underskud på 3,6 % af BNP i 1991, selv

om der i begyndelsen af 1991 blev truffet provenuforøgende og udgiftsdæmpende foranstaltninger på svarende til 2 % af BNP.

Siden omkring midten af 1991 har væksten mistet momentum, fordi den ekspansive virkning af foreningen er i aftagende, og fordi væksten måtte ledsages af en stram pengepolitik for at lægge en dæmper på inflationsforventningerne. Ydermere er udsigterne for rentabiliteten blevet forværret på grund af stigningen i lønomkostningerne pr. produceret enhed. Samtidig har den kapacitetsudvidende virkning af de senere års investeringer bevirket, at der siden foråret er sket et vist fald i den høje kapacitetsudnyttelsesgrad. Selv om faren for efterspørgselsinflation til en vis grad er drevet over, indebærer den nuværende finanspolitik, som i uforholdsmæssig høj grad har fokuseret på provenuforøgelse, en betydelig risiko for at fremkalde en skatte- og omkostningsinduceret inflation.

b) *Langsommere vækst i resten af EF*

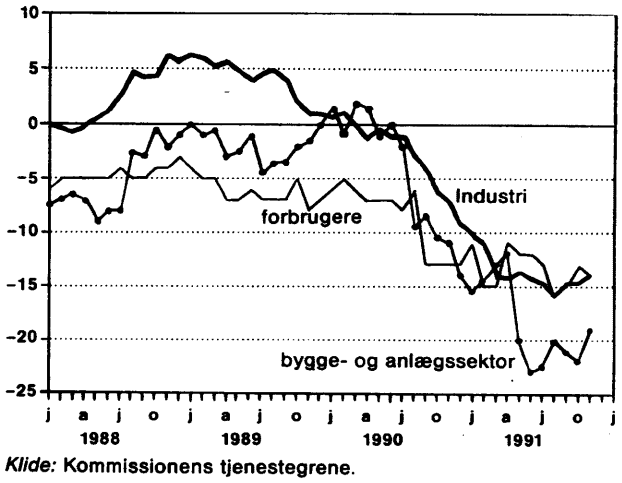
Det Forenede Kongerige oplevede et kraftigt økonomisk tilbageslag i 1991, hvor BNP faldt med næsten 2 %. Det private forbrug og frem for alt investeringerne faldt betragteligt under forsinket indflydelse af den stramme pengepolitik, der blev ført i 1989 og 1990 for at dæmpe overophedningen af økonomien under den forudgående kraftige forbrugsopgang.

Resten af EF kunne notere en mere afdæmpet vækst på 1,5 % sammenlignet med 2,7 % i 1990. Samlet var det navnlig væksten i det private forbrug og eksporten, der gik tilbage, mens investeringerne endda stagnerede. Tilliden hos forbrugerne og i erhvervslivet har været lav, siden Golf-krisen brød ud, og har kun udvist en begrænset bedring siden da *(figur 1)*.

Figur 1

Tillidsindikatorer – EF

(Konjunkturundersøgelse)

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

Investeringerne stagnerede for første gang efter en usædvanlig kraftig stigning i investeringerne gennem de sidste fem år, hvorunder kapitalapparatet i Europa steg med næsten 15 % i faste priser. Et sådant pusterum var næsten uundgåeligt efter den første investeringsbølge som forberedelse på etableringen af det indre marked. Virkningerne af de foranstaltninger, der er truffet i lyset af det indre marked, vil vise sig inden for de nærmeste år, efterhånden som de politiske og lovgivningsmæssige beslutninger, der allerede er truffet, føres ud i livet og fører til en reel nedbrydning af de resterende interne barrierer *(tabel 2)*.

Faldet i væksten ville dog have været større, hvis de to Tysklande ikke var blevet forenet. Den økonomiske vækst i EF-landene blev reelt holdt kraftigt oppe af

efterspørgselsvirkningerne fra den tyske økonomiske ekspansion. Den samlede virkning af Tysklands forening på de øvrige EF-lande skønnes at andrage 0,5 procentpoint pr. år i gennemsnit i perioden 1990/91 *(se den indrammede tekst)*.

Tabel 2

Nøgletal for EF-økonomien

	1983-87	1988-89	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
BNP-vækst	2,4	3,7	2,8	1,3	2,2	2,4
Beskæftigelse	0,3	1,6	1,4	0,5	0,3	0,5
Realaflønning (**)	1,3	1,6	2,3	2,0	1,3	1,4
Inflation (***)	5,8	4,3	5,2	5,0	4,5	4,2
Reale lønomkostninger pr. produceret enhed	-1,1	-1,0	0,5	0,6	-0,7	-0,7
Investeringer	2,6	7,9	4,1	-0,5	2,2	3,7
heraf maskiner m.v.	4,9	9,9	4,7	-0,4	2,6	4,8

(*) Prognose.
(**) Realaflønning pr. beskæftiget (forbrugerprisdeflator).
(***) Forbrugerprisdeflator.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

Nedgangen i væksten var hovedsagelig konjunkturbetinget i lande som Spanien, Portugal, Nederlandene, Belgien, Luxembourg, Irland, Italien og Frankrig. Konjunkturnedgangen afslørede grundlæggende strukturelle svagheder i visse lande, som ville have haft vanskeligt ved at opretholde en mere vedvarende, høj økonomisk aktivitet i forhold til deres handelspartnere på grund af deres skrøbelige balance over for udlandet. Priskonkurrenceevnen er blevet forringet betydeligt i Italien. I Frankrig giver handelsbalancens sektorsammensætning grund til bekymring; mens overskuddet på landbrugsvarer er stigende, har overskuddet på industrivarer fra midten af 1980'erne ændret sig til et betydeligt underskud, selv om der har kunnet noteres en vis forbedring i 1991

Den lavere vækst har naturligvis haft vidtrækkende konsekvenser for beskæftigelsessituationen i EF, som ellers udviklede sig gunstigt gennem 1980'erne med en nettotilgang på 9 mio. arbejdspladser *(tabel 3)*. Selv om væksten blev mere arbejdskraftintensiv, skete der for første gang siden 1982 en markant opbremsning i væksten i beskæftigelsen, hvilket resulterede i en kraftig stigning i den uacceptabelt høje ledighed.

Tabel 3

Beskæftigelsen i Fællesskabet

	Samlet beskæftigelse		Ledighedsprocent (**)
	millioner	procentvis ændring	
1980	128		6,0
1984	124,8	-0,6 (***)	10,7
1990	133,6	1,4	8,4
1991 (*)	134,2	0,5	8,6
1992 (*)	134,6	0,3	9,1
1993 (*)	135,3	0,5	9,2

(*) Prognose.
(**) I procent af den civile arbejdsstyrke.
(***) Gennemsnit 1980—84.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

De økonomiske konsekvenser for Fællesskabet af Tysklands forening

Generelt har de to Tysklandes forening haft såvel reale virkninger via dens stimulering af samhandelen inden for Fællesskabet som pengepolitiske virkninger via rente- og valutakursudsving.

Hvad de reale virkninger angår har transmissionsmekanismerne været de reale handelsbalancevirkninger: de omfattende løbende overførsler og kapitaloverførsler til de fem nye delstater er delvis blevet omsat i øget efterspørgsel. Denne efterspørgsel er primært rettet mod vesttyske virksomheder på grund af deres komparative fordele (geografisk nærhed, fælles sporg, fælles valuta). Den heraf afledte kraftige stigning i Vesttysklands endelige efterspørgsel fører på sin side til en øget import rettet mod resten af verden og især de øvrige EF-medlemsstater, hvilket — alt andet lige — har positive virkninger for disses endelige efterspørgsel og BNP-vækst.

Omfanget af disse positive virkninger afhænger naturligvis dels af, hvor stor en andel eksporten til Tyskland udgør af den samlede eksport, og dels af, hvor stor en andel eksporten udgør af BNP. De mindre, åbne økonomier med tætte forbindelser til Tyskland som Benelux-landene og Danmark vil derfor sandsynligvis opleve kraftigere positive virkninger i forhold til BNP end de større lande.

I løbet af de første tolv måneder efter foreningen bekræftede handelsbevægelserne de skøn, der blev foretaget i maj/juni 1990: de fem nye Länders indkøb gik op fra 18 mia. DM til ca. 130 mia. DM, hvilket næsten svarer til de offentlige overførsler modtaget af disse Länder. Samtidig kunne alle andre EF-lande bortset fra Grækenland notere et betydeligt opsving i samhandelen med Tyskland *(tabel 2)*.

Tabel 1

Virkningen af Tysklands forening på vækstraten i de andre medlemslande

	Memorandumposter 1990		Indvirkning på vækstraten i procentpoint pr. år	
	Andel af eksporten til Tyskland ud af den samlede eksport (%)	Eksportens andel af BNP (%)	1990 (*)	1991
BLØU	19,8	75,3	+0,6	+1,0
Danmark	18,2	35,1	+0,4	+0,7
Grækenland	25,1	23,4	+0,2	+0,4
Spanien	11,1	17,7	+0,3	+0,5
Frankrig	18,7	23,4	+0,4	+0,7
Irland	12,2	63,5	+0,3	+0,8
Italien	17,4	20,6	+0,3	+0,6
Nederlandene	28,1	56,4	+0,7	+0,9
Portugal	15,8	37,3	+0,3	+0,4
Det Forenede Kongerige	12,7	24,8	+0,2	+0,5
EUR-11	12,8	28,0	+0,4	+0,6

(*) Andet halvår, på årsbasis.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

På grundlag heraf kan virkningen på væksten i Fællesskabet i 1990 (andet halvår) og 1991 skønnes at andrage henholdsvis 0,4 og 0,6 procentpoint *(tabel 1)*. For de mindre og mere åbne økonomier er virkningen generelt større, navnlig i det andet år, hvor de tillige høster fordel af de indirekte virkninger af foreningen.

I maj/juni 1990 var forventningen den, at foreningen ville medføre en generel rentestigning i Tyskland og en opskrivning af D-marken, bevægelser, som alle de øvrige lande, der er medlem af valutakursmekanismen, ville være nødsaget til at følge med de deraf følgende negative virkninger for vækstraten. De finansielle markeders reaktion i første kvartal af 1990 syntes at bekræfte dette synspunkt. I tiden derefter faldt den effektive rente, efter stigningen i begyndelsen, imidlertid til det niveau, den lå på før foreningen, og både den lange og den korte nominelle rente i de fleste lande fulgte det samme mønster med en stigning i begyndelsen efterfulgt af et fald.

Tabel 2

Kvartalsvis bilateral eksport til Tyskland; procentvis ændring i forhold til samme kvartal året før

	1990				1991	
	I	II	III	IV	I	II
BLØU	7,8	3,2	12,1	31,9	28,8	27,0
Danmark	10,8	8,8	22,5	31,2	33,9	29,2
Grækenland	3,4	-2,7	3,5	8,4	8,1	4,9
Spanien	16,3	9,5	30,5	38,0	48,7	41,2
Frankrig	15,9	-8,4	15,1	10,6	21,0	38,7
Irland	9,0	5,8	11,7	6,9	13,6	13,3
Italien	13,0	8,0	17,5	20,1	22,0	19,1
Nederlandene	5,7	-0,5	8,7	17,1	20,9	18,5
Portugal	21,5	14,8	17,5	20,1	22,5	21,5
Det Forenede Kongerige	6,7	-0,5	7,1	13,4	17,5	21,6

Kilde: Bundesbank, månedsrapport, tillæg 3, 1991.

Det kan derfor forventes, at foreningens pengepolitiske virkninger på medlemsstaterne vil blive noget mindre end oprindelig antaget og ikke vil få nogen nævneværdig indflydelse på de skøn, der er fremlagt i tabel 2. Selvom »alt andet lige«-ræsonnementer altid er vanskelige at foretage i økonomi, kan det således skønnes, at hvis foreningen ikke havde fundet sted, ville Tyskland have oplevet den samme konjunkturnedgang som de andre lande, og EF-økonomien ville have oplevet en meget lav vækst i 1991.

Det skal endvidere bemærkes, at i dette dokument gælder alle historiske data, der bærer overskriften »Tyskland«, kun for Vesttyskland, fordi der er store statistiske problemer, der forhindrer, at der kan fremlægges en pålidelig prognose for det forenede Tyskland. Der er dog et par undtagelser til denne generelle regel, som det er værd at lægge mærke til, og som indebærer et metodologisk brud i de benyttede tidsrækker. For det første dækker handelstallene baseret på toldstatistikker det forenede Tysklands eksport og import af varer. For det andet dækker budgetbalancen de offentlige overførsler til de fem nye Länder samt underskuddet i de offentlige finanser for myndighederne i disse Länder fra 1991 og fremefter. For det tredje vedrører dataene for den løbende betalingsbalance også det forenede Tyskland. Når dataene udtrykkes i procent af BNP, er det således i disse tre tilfælde det forenede Tysklands BNP, der benyttes.

Ved aggregeringen af de nationale data til en EF-total er der naturligvis taget højde for den opgørelsesmetode, der er valgt for Tysklands vedkommende. I tabellen nedenfor gives et indtryk af, i hvilket omfang prognoserne for det forenede Tyskland — med den usikkerhed, de er behæftet med — påvirker de aggregerede størrelser for Fællesskabet som helhed, navnlig for væksten i faste priser, ledighedsprocenten og inflationen.

	1991	1992	1993
	BNP-vækst i faste priser (% pr. år)		
EF	1,3	2,2	2,4
EF (*)	0,9	2,2	2,5
	Ledighedsprocent		
EF	8,6	9,1	9,2
EF (*)	9,3	9,8	9,9
	Inflation (% pr. år) (a)		
EF	5,0	4,5	4,2
EF (*)	5,3	4,7	4,3
	Nettolånebehov (b)		
EF	-4,3	-4,3	-4,1
EF (*)	-4,4	-4,4	-4,3
	Løbende betalingsbalance (c)		
EF	-0,3	-0,3	-0,4
EF (*)	-0,8	-0,9	-0,8

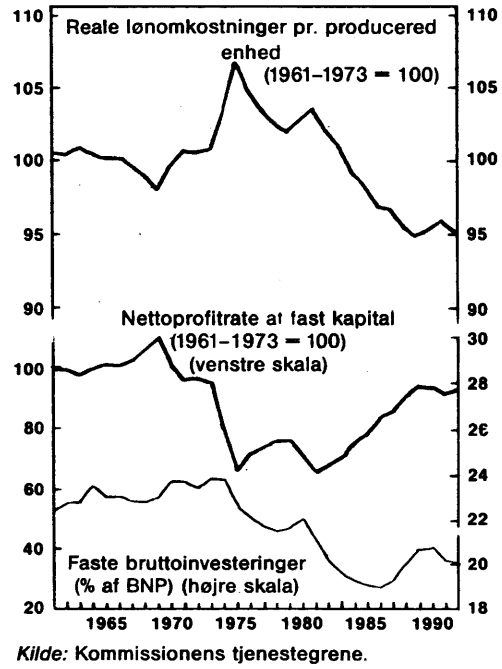
(*) Inkl. de fem nye tyske delstater
(a) Forbrugerprisdeflator.
(b) Den offentlige sektor; i procent af BNP.
(c) I procent af BNP.

Til trods for den større træghed på arbejdsmarkedet dæmpedes lønpresset kun marginalt: den nominelle aflønning pr. beskæftiget steg med 7 % i 1991, hvilket kun var marginalt mindre end i 1990 (7,6 %). Kombineret med den konjunkturbestemte nedgang i væksten i produktiviteten førte dette på ny til stigninger i de nominelle lønomkostninger pr. produceret enhed og — på grund af den manglende mulighed for at hæve priserne tilstrækkeligt — til en yderligere stigning i de reale lønomkostninger pr. produceret enhed med en deraf følgende negativ indvirkning på rentabiliteten og den internationale konkurrenceevne.

Trods dette fald var rentabiliteten fortsat høj. Men mens profitraten pr. enhed værditilvækst er gået op og har nået det niveau, der var fremherskende i perioden 1961 til 1973, er det samme endnu ikke tilfældet med rentabiliteten af kapitalapparatet. Kapitalproduktiviteten faldt drastisk fra 1970 til 1983 og genvandt kun langsomt det tabte terræn fra 1985 og fremefter. Som følge heraf ligger rentabiliteten af den faste kapital stadig under niveauet i perioden 1961 til 1973, så der er behov for yderligere bestræbelser for fuldt ud at genoprette rentabiliteten *(figur 2)*.

Figur 2

Rentabiliteten af fast kapital

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

Nedgangen i rentabiliteten i 1990 og 1991 er på ingen måde dramatisk *(tabel 4)*. Men mens de relative faktorpriser og rentabiliteten kun har begrænset indvirkning på investeringerne på kort sigt, forstærkes virkningerne på lang sigt. Hvis denne tendens med en svigtende rentabilitet fortsætter, vil dette derfor være til skade for en fornyet fremgang i investeringer og beskæftigelse. Siden 1985 har der været en kraftig fremgang i investeringerne på grund af en markant forbedret rentabilitet: realinvesteringerne er nu omtrent en tredjedel højere end i 1985. Alligevel er investeringerne som andel af BNP stadig mere end et helt procentpoint lavere end gennemsnitsniveauet i perioden 1961 til 1973. Der er stadig grund til at forbedre denne kvote for at nedbringe den høje ledighed i Fællesskabet.

Et vedholdende lønpres og skattestigninger i nogle lande gjorde det på trods af konjunkturnedgangen ikke muligt at dæmpe prisstigningerne. Forbrugerpriserne og BNP-deflatoren steg med 5 % i samme tempo som i 1990.

Tabel 4

Udbudssidefaktorer i Fællesskabet
(årlig procentvis ændring, medmindre andet er angivet)

	1981—86	1987—89	1990—91	1991 (*)	1992 (*)
Samlede investeringer	0,1	7,1	1,8	-0,5	2,2
heraf:					
— maskiner m.v.	1,7	9,4	2,2	-0,4	2,6
— bygge- og anlægssektor	-1,0	4,9	1,7	-0,5	1,8
Kapitalapparat	2,3	2,7	2,9	2,8	2,8
Kapitalproduktivitet	-0,6	0,7	-0,8	-1,5	-0,6
Realaflønning pr. beskæftiget (**)	0,9	1,7	2,1	2,0	1,3
Reale lønomkostninger pr. produceret enhed	-1,0	-0,7	0,5	0,6	-0,7
Rentabilitet (***)	73,8	90,2	92,5	91,6	92,9
Lang realrente (****)	4,3	5,0	5,3	5,1	:

(*) Prognoser.
(**) Korrigeret med forbrugerprisdeflatoren.
(***) Nettoafkast af nettokapitalapparat (1961—73 = 100).
(****) Korrigeret med BNP deflator.

2. Udsigterne for 1992 og 1993: et gradvist opsving

Efter af have nået bunden i anden halvdel af 1991 ventes den økonomiske aktivitet på ny at tage til i moderat omfang i *1992* takket være indenlandske faktorer. Selv om det eksterne økonomiske klima ventes at forbedre sig på grund af et opsving i verdensproduktionen og -handelen, vil EF-medlemsstaterne sandsynligvis kun i begrænset omfang få del i dette opsving, fordi denne positive udviklingstendens vil blive opvejet af den gradvis aftagende virkning af efterspørgselspresset i kølvandet på de to Tysklandes forening. De fleste landes balance over for udlandet ventes derfor ikke at kunne understøtte BNP-væksten i nævneværdigt omfang. Tredjelandemarkeder ventes dog at ville spille en større rolle for stigningen i Fællesskabets eksport end i de sidste par år. Det er derfor aldeles afgørende at bevare konkurrenceevnen over for tredjelande.

Tilliden hos forbrugerne ventes gradvis at blive genoprettet og at føre til en beskeden stigning i det private forbrug og investeringerne i 1992. Hvis der fortsat føres en fornuftig politik, ventes pris- og omkostningsudviklingen at blive forbedret med det resultat, at den forringede rentabilitet, der er indtruffet i 1990/91, vendes.

Som et resultat af den langsommere økonomiske aktivitet ventes beskæftigelsesvæksten at aftage yderligere fra 1,5 % i gennemsnit i perioden 1988 til 1990 til 0,5 % i 1991 og til 0,3 % i 1992. Kombineret med den stadige vækst i arbejdsstyrken i Fællesskabet vil den langsommere beskæftigelsesvækst medføre en yderligere stigning i ledigheden fra 8,6 % i 1991 til 9,1 % i 1992.

For *1993* ventes en yderligere styrkelse af det økonomiske opsving med en vækst i BNP i faste priser stigende til 2,5 %. Det højere aktivitetsniveau ventes dog stadig ikke at have en tilstrækkelig stor beskæftigelsesfremmende virkning til at opveje væksten i arbejdsstyrken, hvorfor der ventes en yderligere, om end marginal stigning i ledigheden.

De usikkerhedsmomenter, der knytter sig til udsigterne, ligger helt klart snarere inden for Fællesskabet end uden for, selv om eksterne usikkerhedsmomenter stadig kan få væsentlig indflydelse på den økonomiske udvikling i EF. Udsigterne til et gradvis kraftigere opsving står og falder i meget høj grad med, om der fortsat føres den rette politik.

En forbedret omkostningsudvikling efter den forværrede omkostningsudvikling i 1990/91 vil sandsynligvis fremme en gradvis fremgang i investeringerne. Hvis denne forbedring ikke indtræffer, er det uvist, hvorledes investeringerne vil reagere. Der er dog behov for en kraftigere vækst for at nedbringe den fortsat høje ledighed og lette strukturtilpasningen som led i virkeliggørelsen af det indre marked og overgangen til Den Økonomiske og Monetære Union.

II. DEN ØKONOMISKE KONVERGENS STÅR I STAMPE

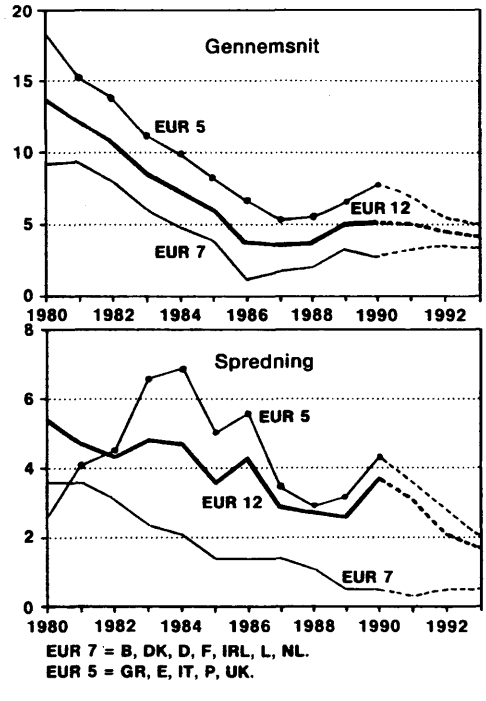
1. Den nominelle konvergens skrider, men de fundamentale forhold er fortsat positive

Efter en betydelig forværring i 1990 har *priskonvergensen* (målt ved spredningen i privatforbrugsdeflatorerne [1]) forbedret sig noget i 1991, men med et mindre gunstigt inflationsgennemsnit end i tidsrummet 1987 til 1989 *(figur 3)*.

Dette skyldtes primært en stigning i den gennemsnitlige inflation i de oprindelige smalbåndslande (EUR-7), som hovedsagelig kan tilskrives den særlige udvikling i Tyskland og Nederlandene, medens prisudviklingen generelt forbedredes i de øvrige lande i valutakursmekanismen. I de lande, der ikke oprindeligt tilhørte det smalle bånd, faldt prisstigningerne, navnlig i Det Forenede Kongerige. Prisudviklingen i Fællesskabet giver imidlertid stadig anledning til bekymring, da den gennemsnitlige inflation stadig ligger i nærheden af 5 % på et tidspunkt med aftagende økonomisk aktivitet.

Figur 3

Priskonvergens i Fællesskabet (%)

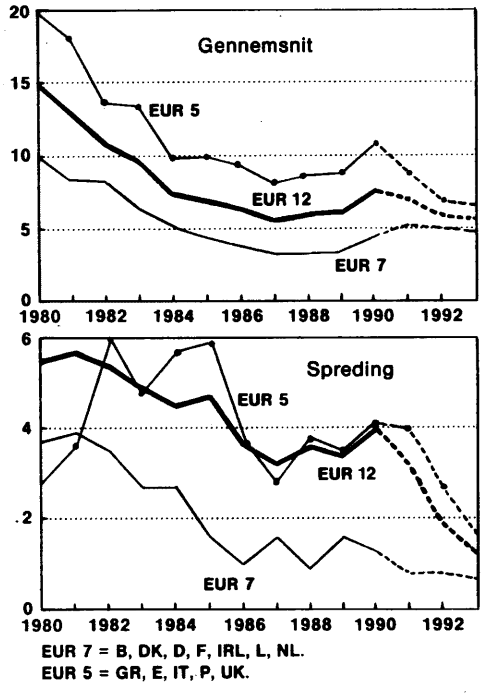
Lønudviklingen og skatteforhøjelser synes at være hovedforklaringen på den skridende prisudvikling. Blandt de oprindelige smalbåndslande har lønudviklingen været utilfredsstillende i 1991 *(figur 4)*, og navnlig i Tyskland er der en potentiel risiko for, at der opstår en omkostningsinflation.

Den stigende tendens til i højere grad at vende sig mod indtægtssiden for at rette op på budgetunderskud er ikke uden risiko for prisudviklingen, da den kan få striden om indkomstfordelingen til at blusse op igen.

[1] Spredningen måles som det uvejede gennemsnit af den absolutte afvigelse fra det vejede gennemsnit.

Figur 4

Lønkonvergens i Fællesskabet (%)

Inden for rammerne af ØMU er Fællesskabets pris- og omkostningsudvikling stadig utilfredsstillende. For ØMU ville det være ønskeligt at få nedbragt den gennemsnitlige prisinflation til 2 til 3 %, samtidig med at de indbyrdes afvigelser reduceres.

På *budgetområdet* skyldes den manglende forbedring i konvergensen — ligesom på pris- og omkostningsområdet — hovedsagelig en mindre gunstig situation i de lande, der opnåede gode resultater i de foregående år. I 1990 forværredes budgetsituationen i de fleste lande trods fastholdelsen af aktivitetsniveauet, men forværringen var navnlig markant i Tyskland og Det Forenede Kongerige *(tabel 5)*. Igen i 1991 skyldtes den mindre gunstige budgetsituation i Fællesskabet som helhed primært forværringen af underskuddet i Det Forenede Kongerige og Tyskland. I de fleste andre lande stabiliseredes underskuddet mere eller mindre målt i forhold til BNP i en situation med mindre aktivitet. Derfor fik de automatiske stabilisatorer ikke lov til at slå fuldt igennem. Dette var nødvendigt for at forhindre en yderligere stigning i budgetunderskuddene.

Tysklands forening har også bidraget til en betydelig ændring i EF's *stilling over for tredjelande*. Den løbende betalingsbalancestilling i EF har til stadighed forværret sig siden 1986 fra et overskud på 1,4 % af BNP til et forventet underskud på tæt ved 1 % af BNP i 1991 *(tabel 6)*.

Dette skyldes en svækkelse af betalingsbalancens løbende poster i de fleste lande undtagen Danmark, Irland og Nederlandene. Forværringen var særlig markant i Det Forenede Kongerige (fra 1986 til 1989), Spanien (fra 1987 til 1989) og Tyskland (fra 1989 til 1991). Men også i Frankrig og Italien forringedes balancen over for udlandet betydeligt, men i mindre grad. Frankrigs handelsunderskud stabiliseredes i 1990 og blev reduceret i 1991. Denne forværring skyldtes i de fleste lande en høj indenlandsk efterspørgsel i forhold til produktionskapaciteten.

Den mest bemærkelsesværdige betalingsbalanceudvikling i de seneste år består i, at Tysklands overskud på betalingsbalancens løbende poster helt er forsvundet. Fjernelsen af det tyske overskud modsvares imidlertid ikke helt af ændringen i betalingsbalancen i de andre EF-lande. Omkring halvdelen af efterspørgselsvirkningen af Tysklands forening synes at være kommet lande uden for EF til gode — stort set i forhold til de markedsandele, som Tysklands handelspartnere uden for EF har. Forværringen af den eksterne balance er særlig markant inden

Tabel 5

Den offentlige sektors nettolångivning (+) og nettolåntagning (–) (**)

(% af BNP)

	1981	1985	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)
EF	– 5,3	– 5,2	– 2,9	– 4,1	– 4,4	– 4,4
Grækenland	–11,0	–13,8	–18,3	–19,8	–17,3	–14,0
Italien	–11,4	–12,5	–10,1	–10,6	– 9,9	– 9,3 (***)
Belgien	–12,8	– 8,5	– 6,7	– 5,6	– 6,3	– 6,2
Portugal	– 9,3	–10,1	– 3,4	– 5,8	– 5,4	– 4,6
Nederlandene	– 5,5	– 4,8	– 5,2	– 5,3	– 4,4	– 4,1
Tyskland	– 3,6	– 0,9	0,2	– 1,9	– 3,6	– 3,4
Irland	–13,4	–11,2	– 3,5	– 3,6	– 4,1	– 4,1
Spanien	– 3,9	– 6,9	– 2,7	– 4,0	– 3,9	– 3,6
Det Forende Kongerige	– 2,6	– 2,8	1,3	– 0,7	– 1,9	– 3,6
Danmark	– 6,9	– 2,0	– 0,5	– 1,5	– 1,7	– 1,5
Frankrig	– 1,9	– 2,9	– 1,2	– 1,6	– 1,5	– 1,7
Luxembourg	– 3,5	5,3	4,3	4,7	1,9	2,0

(*) Skøn på grundlag af uændret politik.
(**) Landene er opført efter underskuddets størrelse i 1991
(***) Omfatter ikke de fulde virkninger af foranstaltningerne i konvergensprogrammet.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene i 1991.

Tabel 6

Betalingsbalancens løbende poster

(% af BNP)

	1980	1986	1990	1991 (*)	1992 (*)
EF	–1,2	1,4	–0,2	–0,8	–0,9
Belgien	–4,3	2,1	1,0	1,0	1,1
Danmark	–3,7	–5,4	0,8	1,4	2,2
Tyskland	–1,7	4,4	3,2	–1,1	–0,9
Grækenland	0,5	–5,3	–6,1	–4,1	–3,4
Spanien	–2,4	1,6	–3,5	–3,1	–3,2
Frankrig	–0,6	0,5	–1,0	–0,7	–0,8
Irland	–11,8	–2,9	3,4	2,3	2,0
Italien	–2,2	0,5	–1,4	–1,3	–1,5
Luxembourg	18,7	39,4	31,2	28,1	26,1
Nederlandene	–1,5	2,7	3,8	4,1	4,4
Portugal	–5,9	2,4	–0,3	–1,1	–1,5
Det Forenede Kongerige	1,5	–0,9	–2,6	–1,1	–1,4

(*) Skøn.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

for handelen med industrivarer: Importen af industrivarer fra lande uden for EF er i gennemsnit steget hurtigere end importen inden for EF. Hvad mere specifikt angår højteknologiske varer synes producenterne i EF til en vis grad at have tabt markedsandele til producenter fra lande uden for EF. Også på eksportsiden har væksten i industrieksporten været beskeden, nemlig et godt stykke under væksten i eksportmængderne inden for EF. Denne tendens peger mod en omdirigering af handelsstrømmene i retning af et særligt dynamisk indre marked.

Imidlertid giver det anledning til stor bekymring, at denne forværring også signalerer en reduceret konkurrenceevne, navnlig på tredjelandsmarkeder og — hvilket er endnu mere foruroligende — inden for det højteknologiske segment af markedet. Valutaerne i EF er i det store og hele konstant steget i værdi siden 1984 målt i faste priser, hvilket har ført til tab af markedsandele. Denne udvikling stiller spørgsmålstegn ved økonomiens styrke i nogle medlemsstater, navnlig dens evne til at konkurrere effektivt med udlandet. Konkurrencedygtige lønninger er derfor et emne, som klart fortjener at blive taget op til nærmere overvejelse i lande, hvor balancen over for udlandet fortsat er sårbar, særlig hvis den indenlandske efterspørgsel accelererer i forhold til de eksterne markeder.

Med henblik på at forbedre konvergensen i fase I af ØMU er medlemsstaterne blevet opfordret til at *udarbejde såkaldte konvergensprogrammer,* som skal drøftes og aftales på EF-plan som led i den multilaterale overvågning. De fleste medlemsstater har allerede fremlagt eller er ved at udarbejde sådanne programmer med henblik på at opnå varige fremskridt på konvergenssiden.

2. Aftagende tempo i den reale konvergens

I de senere år er det, bortset fra Grækenland, lykkedes de lande, der befinder sig i indhentningsprocessen, at tilnærme deres indkomstniveau til EF's gennemsnit *(tabel 7).* Dette resultat er opnået ved hjælp af passende politiske foranstaltninger og en fordobling af de ressourcer, der stilles til rådighed gennem strukturfondene.

Tabel 7

Indhentningsprocessen i EF

(BNP pr. indbygger, EUR 12 = 100)

	Spanien	Grækenland	Irland (**)	Portugal
1975	81,9	57,3	62,7	52,2
1980	74,2	58,1	64,0	55,0
1986	72,8	55,9	63,4	52,5
1991 (*)	79,0	52,5	68,9	56,3
1992 (*)	79,9	52,1	68,9	56,3
Forskelle:				
1986—80	-1,4	-2,2	-0,6	-2,5
1991—86	6,2	-3,4	5,5	3,8

(*) Prognose.
(**) Anvendelsen af betegnelsen BNP overdriver muligvis fremgangen, da indkomstoverførsler fra udlandet muligvis er steget mere end BNP nominelt.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

I *Spanien* og *Portugal* har indhentningsprocessen været drevet af investeringerne som følge af den stærkt forøgende lønsomhed og adgangen til EF-markedet. Investeringernes andel i BNP steg næsten 25 % fra 1986 til 1990 *(tabel 8).* Den indenlandske opsparing var ikke stor nok til at bære ekspansionen, hvilket forårsagede et underskud på betalingsbalancens løbende poster, som var betydeligt for Spaniens vedkommende. Den fortsatte indhentningsproces i disse lande afhænger — blandt andre vigtige faktorer — af, at der genereres en tilstrækkelig stor indenlandsk opsparing, hovedsagelig gennem yderligere offentlig nedsparing.

I *Irland* skyldes den forøgede vækst hovedsagelig eksporten. Bestræbelserne for at konsolidere statens budget dæmpede sammen med den moderate lønudvikling den indenlandske efterspørg-

Tabel 8

Investeringernes og eksportens andele og de reale lønomkostninger pr. produceret enhed i de dårligst stillede lande

	Grækenland	Spanien	Irland	Portugal	EUR 4	EUR 8
	Investeringernes procentvise andele af BNP					
1986	18,5	19,5	18,1	22,1	19,6	18,9
1990	18,9	24,4	18,6	26,7	23,7	20,3
1992 (*)	18,5	24,1	18,7	26,0	23,4	19,6
	Eksportens procentvise andele af BNP					
1986	22,4	19,9	55,2	33,2	23,8	28,0
1990	22,6	17,2	62,1	36,4	22,8	28,9
1992 (*)	21,2	17,3	65,0	30,0	22,0	29,9
	De reale lønomkostninger pr. produceret enhed (1961—73 = 100)					
1986	102,3	91,1	92,8	98,4	94,2	98,1
1990	102,4	87,5	88,9	93,8	90,8	96,8
1992 (*)	95,0	86,3	92,5	97,6	90,0	96,9

(*) Prognose.
Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

sel, og samtidig steg eksporten takket være den forbedrede konkurrenceevne. Denne eksportstigning bevirkede, at Irland var mere sårbart end Spanien og Portugal over for det forringede internationale økonomiske klima. Nu, hvor Irland har fået et sundere grundlag for sine indhentningsbestræbelser, bør der lægges mere vægt på at udvikle det indenlandske produktionspotentiale. Investeringskvoten er fortsat relativt lav og er ikke steget meget. Navnlig økonomiens udbudsside har behov for yderligere at blive styrket.

I *Grækenland* er indhentningsbestræbelserne blevet svækket i de senere år på grund af utilstrækkelige politiske tiltag. Det stabiliserings- og strukturprogram, der er vedtaget i 1991, er et alvorligt forsøg fra regeringens side på at vende landets makroøkonomiske tilbagegang og genrejse dets produktionspotentiale. Programmet sigter først og fremmest mod en finansreform og strukturel fornyelse. De finanspolitiske og de strukturmæssige foranstaltninger er indbyrdes forbundne og skulle sætte Grækenland i stand til at udnytte fordelene ved den europæiske integrationsproces, hvis de anvendes effektivt. Der har imidlertid i den seneste tid været tegn på, at programmet er løbet ind i alvorlige vanskeligheder og forsinkelser. Manglende gennemførelse vil medføre en yderligere forsinkelse i genoptagelsen af indhentningsprocessen.

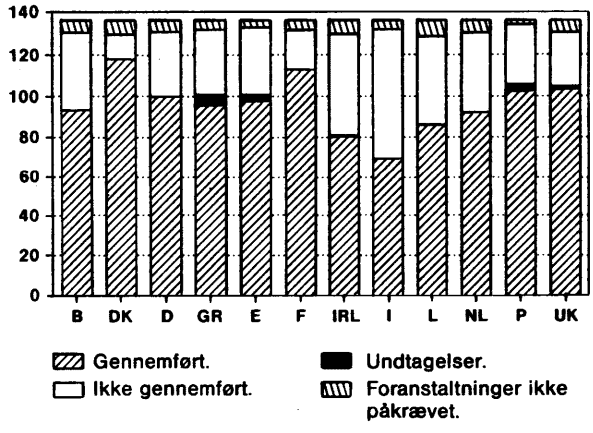
III. PRIORITERINGER I DEN ØKONOMISKE POLITIK I EF

Da det internationale miljø formentlig kun vil undergå moderate forbedringer i det kommende år, er det særlig vigtigt for EF at styrke sit interne potentiale. Den økonomiske politik bør derfor bidrage til en hurtig gennemførelse af de vigtigste EF-projekter.

Gennemførelsen af det *indre marked* har den højeste prioritet i EF, og der udestår stadig en betydelig del af arbejdet, idet 69 af de 282 foranstaltninger, der er nævnt i Hvidbogen, endnu ikke er vedtaget af Rådet. Gennemførelsen af direktiver i den nationale lovgivning skal fremskyndes. 166 af foranstaltningerne i Hvidbogen er trådt i kraft, og 134 heraf kræver, at der træffes nationale gennemførelsesforanstaltninger. Af disse er der gennemsnitligt truffet 71 % *(figur 5)*. Medlemsstaterne synes at have erkendt deres ansvar og behovet for hurtigere beslutninger.

Figur 5

Gennemførelse af direktiverne om det indre marked (*)

(*) Situationen pr. 15. oktober 1991. *Kilde:* Kommissionens tjenestegrene.

Programmet for det indre marked har allerede på afgørende måde forøget EF's vækstmuligheder og økonomiske velfærd: de økonomiske aktører har allerede til en vis grad foregrebet de skærpede konkurrencevilkår og de nye vilkår og muligheder, der vil eksistere fra 1993. Dette har medført en kraftig investeringsekspansion i perioden 1986 til 1990.

De reelle virkninger af foranstaltningerne til gennemførelse af det indre marked vil mærkes i de kommende år, navnlig efterhånden som de tilbageblevne interne hindringer fjernes i praksis. Resolutte handlinger og beslutninger ville kunne øge de økonomiske aktørers tillid og give den økonomiske udvikling et skub.

En *Økonomisk og Monetær Union* i EF vil forøge de økonomiske fordele, der vil følge af 1992-programmet. Forudsætningen for, at alle de potentielle fordele ved det indre marked vil kunne opnås, er, at der indføres en fælles valuta.

Hovedformålet med ØMU er at øge integrationen i EF og forbedre de økonomiske resultater. ØMU vil skabe et klima, der vil styrke den selvforstærkende vækst. Erfaringerne fra 1980'erne har klart vist, at højere inflation ikke på længere sigt kan sænke ledigheden. Tværtimod opfattes stabilitet i stigende grad som en væsentlig forudsætning for bedre reale økonomiske resultater.

Indkomstforskellen mellem de dårligst stillede lande og EF's gennemsnit er fortsat betydelig, og det vil tage mange år at udligne den. Denne proces kan kun ske på baggrund af en sund vækst, der øger det indenlandske produktionspotentiale.

Såvel nationale som EF-foranstaltninger skal danne grundlaget for en fortsat relativt kraftigere vækst i det reale BNP uden inflationspres og uholdbare interne og eksterne skævheder. For det første er det hovedsagelig de mest tilbagestående lande selv, der må tage ansvaret for en hurtig økonomisk og social konvergens. Udviklingen har i den senere tid bekræftet, at en forsvarlig makroøkonomisk politik er en væsentlig forudsætning for, at de kan forbedre deres interne vækstbetingelser med alle til rådighed stående midler.

De økonomisk stærkere lande skal også bidrage til denne proces ved at støtte en dynamisk vækst på mellemlang sigt.

EF skal tage hensyn til målet, som er at styrke den økonomiske og sociale sammenhæng i gennemførelsen af dets fælles politik og det indre marked. De økonomisk-politiske foranstaltninger på EF-plan skal sammen med den nationale politik sigte mod at forbedre de økonomiske resultater

i de dårligst stillede medlemsstater. Hvis strukturfondene og andre finansielle instrumenter anvendes effektivt i passende nationale rammer, vil de kunne øge såvel udbuds- som efterspørgselsbetingelserne i modtagerlandene væsentligt. Disse instrumenter bør styrkes under hensyntagen til den hidtidige udvikling og den højere integrationsgrad i EF.

Miljøet og dets betydning for livskvaliteten generelt optager i stigende omfang EF. Kommissionen har for nylig skitseret en sammenhængende EF-strategi, der har til formål senest år 2000 at stabilisere CO_2-emissionerne i EF på det niveau, de havde i 1990. Strategien består af en række lovgivningsmæssige, frivillige og mulige finanspolitiske foranstaltninger, der skal træffes på EF-plan, og som skal suppleres af nationale programmer. De forudsete finanspolitiske instrumenter, navnlig en ny kombineret CO_2/energiafgift, der vil være budgetsmæssig neutral, betragtes som en væsentlig betingelse for at nå det mål, der er sat for stabiliseringen af emissionerne i EF på en måde, der er effektiv i forhold til omkostningerne. Ved hjælp af de rigtige prissignaler vil alle økonomiske aktører blive tilskyndet til at optræde miljøvenligt. Det er til fordel for en vedvarende vækst på længere sigt og for det økonomiske velfærd samt for miljøet, at der tages passende miljøhensyn i EF's politik på andre områder, navnlig inden for energi, transport og landbrug.

IV. MAKROØKONOMISK POLITIK OG STRUKTURTILPASNINGSFORANSTALTNINGER

1. Monetær politik og EMS

Formålet med EMS-systemet er at bidrage til prisstabiliteten og den nominelle konvergens i EF gennem stabile valutakurser og en passende monetær politik. Betingelserne for at opnå dette er forringet i det forløbne år. I efteråret 1990 strammedes de monetære forhold i EF som følge af stigende oliepriser. Det ser imidlertid ud til, at de er blevet lempet i EF som følge af stigende oliepriser. Men i 1991 faldt markedsrenten i forhold til det foregående år. Dette skete på en baggrund af et vedvarende eller øget inflationspres i flere EF-lande trods faldet i oliepriserne efter Golf-krigen. I anden halvdel af året steg den korte rente imidlertid igen.

I betragtning af den afdæmpede økonomiske udvikling i EF i 1991 blev en vis lempelse af de monetære forhold hilst velkommen og synes ikke på længere sigt at have øget inflationsfrygten. Der har været en tendens til, at faldet i afkastkurverne har været forholdsvis dæmpet, og den lange rente er på de fleste markeder lavere end for et år siden. Med en stigende kort rente i anden halvdel af året er pengepolitikken fortsat stram. Det er meget vigtigt at sikre, at nominel konvergens går hånd i hånd med en absolut og ikke relativ standard for prisstabilitet, og at EMS fortsat kan yde et betydeligt bidrag til prisstabiliteten, indtil ØMU er indført i sin fulde udstrækning.

I denne forbindelse synes den mekanisme, der har medført lempelsen i den monetære politik i EF, at give anledning til visse vanskeligheder. I 1980'erne havde inflationsbekæmpelsen i EF sit udspring i Tyskland og overførtes gennem EMS's valutabestemmelser til de andre lande, der deltager i valutakursmekanismens snævre bånd. Denne forbindelse blev styrket efter den sidste valutakurstilpasning i januar 1987, hvor forventningen om yderligere valutakurstilpasninger gradvis forsvandt. Den tyske strategi var baseret på en finanspolitisk konsolidering og en heldigt gennemført satsning på de pengepolitiske aggregater. Denne strategi bevirkede, at den underliggende inflation kom til at ligge på et lavt, om end stigende, niveau, selv når de pengepolitiske mål blev sat mere fleksibelt under hensyn til eksterne forhold.

Efterhånden som forventningerne om en valutakurstilpasning aftog, har forholdene ændret sig betydeligt. De stærkt ekspansionistiske tendenser i den tyske finanspolitik som følge af Tysklands forening sammenholdt med en stabilitetssøgende pengepolitik medfører i teorien en real valutakursstigning, når den reale efterspørgsel overstiger det reale indenlandske udbud. Det stærke efterspørgselspres har haft betydelig indflydelse på lønforhandlingerne med heraf følgende prisstigningstendenser. Dette forhold er forværret gennem en for kraftig satsning på indkomstpolitiske foranstaltninger i forsøget på at begrænse de finanspolitiske virkninger af Tysklands forening. Denne policy mix og den manglende mulighed for at lade den deraf følgende reale valutakursstigning give sig udslag i en nominel valutakurstilpasning inden for rammerne af valutakursmekanismen bringer den tyske rente under et kraftigt pres.

Usikkerhed over for, i hvor stort omfang Bundesbank vil kunne fortsætte sin hidtidige politik, har fra tid til anden præget markedet. Denne usikkerhed og forventninger om en stabil valutakurs og faldende inflationsforskelle har medført, at renteforskellene over for D-marken er faldet betydeligt i de lande, der deltager i valutakursmekanismen, idet den risikobetingede overkurs stort set er forsvundet.

Da inflationspresset givet fortsat er af betydning i EF som helhed, vil det ikke for øjeblikket være forsvarligt generelt at lempe den monetære politik. Da EMS nødvendigvis er af kollektiv karakter, må de øvrige medlemmer af valutakursmekanismen og navnlig de større lande bære deres del af ansvaret for en monetær politik i EF, der er i overensstemmelse med de laveste prisstigninger og med den fortsatte konvergens i nedadgående retning i højinflationslandene.

De to lande, der endnu ikke er medlemmer af valutakursmekanismen, nemlig Portugal og Grækenland, har en alt for høj inflation til, at der kan opnås en nominel konvergens, selv om inflationen på det seneste har været aftagende i begge lande. I Portugal, hvor inflationen, målt ved forbrugerprisindekset, faldt til under 10 % i sidste kvartal af 1991, skal pengepolitikken først og fremmest være så stram, at overophedning af arbejdsmarkedet undgås. I betragtning af omfanget af kapitaltilførslerne vil dette sandsynligvis fortsat i nogen tid medføre en real valutakursstigning. Formålet skulle være at søge tilslutning til valutakursmekanismen på et tidspunkt, hvor økonomien er kølnet så meget, at de begrænsninger, der følger af valutakursmekanismen, ikke medførte nogen uforsvarlig lempelse af pengepolitikken.

I Grækenland skal pengepolitikken fortsat satse på at begrænse inflationspresset fra et alt for stort budgetunderskud. Pengepolitikken kan imidlertid ikke blive ved med at afbøde følgerne af det offentlige finansieringsproblem. Kun overholdelse af budgetlofterne i stabiliseringsprogrammet kan sikre tidlig og varig nominel konvergens i Grækenland.

2. Budgetpolitik

Da de budgetpolitiske beføjelser fortsat vil ligge hos medlemsstaterne, forudsætter fremskridt henimod ØMU'en en øget koordinering med udgangspunkt i principper eller regler, der sikrer, at finanspolitikken ikke vil underminere stabiliteten i Fællesskabet.

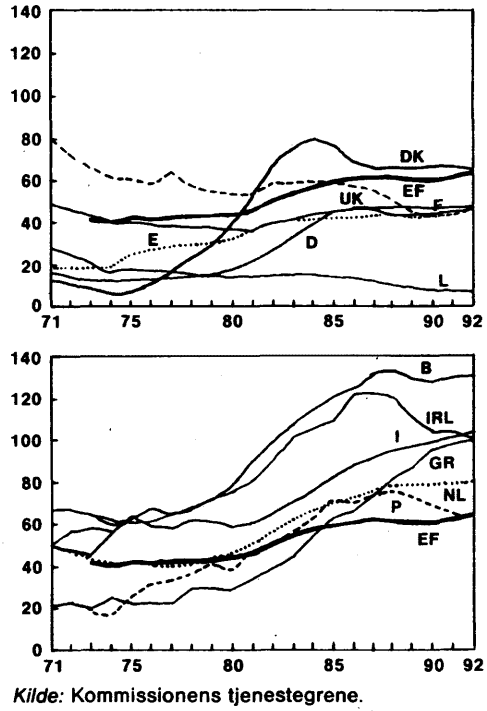
En gruppe af lande (Grækenland og Italien) har haft alt for store budgetunderskud i mange år og en fortsat stigende offentlig gældsbyrde *(tabel 5 og figur 6)*.

I *Grækenland* udviser budgetudviklingen i 1991 en afvigelse fra den tidligere tendens som følge af iværksættelsen af det nye treårskonvergensprogram. Budgettilpasningen og -reformen vil imidlertid ikke opfylde målene. Det er nødvendigt at foretage en mere beslutsom iværksættelse af programmet for at sikre en mærkbar reduktion af budgetunderskuddet og en stabilisering af det offentlige gældsforhold.

Budgetudviklingen i *Italien* udviser fortsat en divergerende udvikling i forhold til de andre medlemslande, som deltager i valutakursmekanismen. Budgetunderskuddet har konsekvent ligget på omkring 10 % af BNP til trods for gentage forsøg på at korrigere det. Som følge heraf voksede den offentlige gæld målt i forhold til BNP til over 100 % i 1990 og er siden fortsat vokset. Der har ganske vist ikke manglet tilpasningsprogrammer, men de er ikke blevet gennemført effektivt. Der burde lægges mere vægt på de instrumenter, der skal benyttes til at opfylde målene, og på strukturforanstaltninger for at forbedre de offentlige finanser. Selv om der blev tale om en effektiv implementering, vil der fortsat være risiko for, at det nuværende program ikke kan opfylde de bebudede mål, eftersom det bygger på et meget optimistisk

Figur 6

Tendenser i den offentlige gæld (% af BNP)

Kilde: Kommissionens tjenestegrene.

vækstscenario. Endelig er programmet markant skattecentreret. Det forhold, at forøgelser af de direkte personskatter kan udmønte sig i højere lønkrav, kan bidrage til et øget inflationspres. Det er imidlertid opmuntrende, at den italienske regering har bekræftet, at den er rede til at træffe korrigerende foranstaltninger, hvis målene ikke opfyldes.

En anden gruppe af lande (Belgien, Nederlandene, Portugal og Irland) har fortsat store underskud og en alt for stor offentlig gæld målt i procent af BNP. I *Belgien* var den konsolideringsindsats, der blev gjort i perioden med stærk vækst (1988 til 1990), ikke tilstrækkelig til at forhindre en ny stigning i det offentlige gældsforhold i 1991, da der indtrådte en afdæmpning i den økonomiske aktivitet. Regeringens dobbelte målsætning om at fastfryse alle andre udgifter end renteudgifter og om at holde det statslige underskud konstant i nominelle termer er klart utilstrækkelig og burde strammes til at omfatte hele den offentlige sektor, herunder den sociale sektor. Det er nødvendigt at foretage en væsentlig reduktion af underskuddet, hvis det offentlige gældsforhold, der fortsat er dobbelt så stort som EF-gennemsnittet, skal ændres til at udvise en klart faldende tendens.

Konsolideringsbestræbelserne i *Nederlandene* var også utilstrækkelige i perioden med stærk vækst (1988 til 1990). Der er truffet supplerende foranstaltninger i 1991, således at målene for de offentlige finanser vil blive nået. Fastholdelsen af den offentlige nedsparing kunne imidlertid tale for en streng implementering af regeringens mellemfristede mål (et underskud på 3 % af BNP i 1994) med henblik på at reducere det offentlige gældsforhold.

Reduktionen af ubalancerne i de offentlige finanser i *Portugal* i de seneste år afspejler den fuldstændige revision af skattesystemet, som har forøget dets effektivitet, bestræbelserne på at begrænse udgifterne, konjunkturopsvinget i økonomien samt privatiseringsprocessen. Den relative størrelse af både det offentlige underskud og den offentlige gæld ligger imidlertid over EF-gennemsnittet. Som følge heraf og også for at bekæmpe inflationen forbliver den finanspolitiske tilpasning en af hovedprioriterne i den økonomiske politik, og denne tilpasning bør fortsat gennemføres konsekvent.

Irland opnåede gode resultater i konsolideringen af de offentlige finanser i de sidste år af 80'erne. Konsolideringen har siden været mindre markant på grund af virkningerne af en svagere stigning i indtægterne og pres på de offentlige udgifter som følge af voksende arbejdsløshed og øgede lønudbetalinger i den offentlige sektor. Konsolideringsbestræbelserne bør fastholdes på mellemlang sigt for at frembringe en faldende tendens i det offentlige gældsforhold.

Tyskland og Det Forenede Kongerige er særskilte tilfælde.

Som en direkte følge af de store finansieringsbehov i forbindelse med foreningsprocessen har ændringen i den offentlige sektors regnskaber i *Tyskland* været meget tæt på 4 % af BNP mellem 1989 og 1991 til trods for en høj økonomisk aktivitet. Selv om det nuværende underskud ikke giver anledning til den helt store bekymring bortset fra, at det bidrager til en skæv policy mix, er de mellemfristede udsigter til at bringe underskuddet under kontrol derimod mere urovækkende. De forbrugsstimulerende udgifter vil ganske vist blive reduceret, men vil gradvis blive erstattet af omfattende infrastrukturinvesteringer; dynamikken mellem en hurtigt stigende offentlig gæld og renteudgifter vil give et yderligere pres på udgifterne. Den finanspolitiske konsolidering vil derfor være en væsentlig udfordring i den økonomiske politik i de kommende år.

Der er på det seneste lagt stor vægt på at øge indtægterne. Højere direkte eller indirekte skatter vil imidlertid højst sandsynligt blive afspejlet i højere lønkrav for at kompensere for indkomsttabet. Under disse betingelser kan en ensidig satsning på skatteforhøjelser indebære risiko for, at der udløses stadigt stigende lønkrav. Der er fortsat betydelige muligheder på udgiftssiden for at reducere budgetunderskuddet. I denne forbindelse bør indkomststøtteordninger udformes på en sådan måde, at de bliver af midlertidig karakter.

I *Det Forenede Kongerige* er budgetbalancen hovedsagelig forværret som følge af virkningen af de automatiske stabilisatorer under den hårde recession. Myndighedernes mellemfristede mål er fortsat at tilvejebringe budgetbalance på et konjunkturjusteret grundlag. Det vil fortsat være hensigtsmæssigt at føre en forsigtig politik med henblik på at fastholde den mellemfristede målsætning om et balanceret budget og en fortsat positiv offentlig opsparing.

I den sidste gruppe af lande (Danmark, Spanien, Frankrig og Luxembourg) er balancen på de offentlige budgetter og den offentlige gældsbyrde stort set under kontrol. Disse lande har en positiv offentlig opsparing og har et offentligt gældsforhold, der ligger under EF-gennemsnittet. Der er stadig behov for at føre en forsigtig økonomisk politik i disse lande, da nogle af dem har et stærkt inflationspres og store eksterne underskud (Spanien) eller en stor udenlandsgæld (Danmark).

Flere hensyn taler for, at *budgetkonsolideringen skal fastholdes*. For det første er det hensigten at ændre den nuværende skæve policy mix bestående af en relativ slap finanspolitik kombineret med en relativ restriktiv pengepolitik. Selv om midlertidige og exceptionelle faktorer kan begrunde budgetunderskuddene, vil det dog være hensigtsmæssigt at reducere dem så hurtigt som muligt for at få en mere balanceret policy mix. For det andet er der behov for en højere opsparing i Fællesskabet, og en formindskelse af de offentlige underskud kunne give et væsentligt bidrag hertil. Endelig vil en mere tilbageholdende finanspolitik sandsynligvis resultere i en mere afbalanceret lønudvikling, hvilket vil bidrage til en bedre konvergens.

Ønsket om en yderligere forøgelse af investeringskvoten for at øge væksten og beskæftigelsen rejser spørgsmålet om, hvorvidt *opsparingen er tilstrækkelig*. Selv om der er få tegn på, at det lave opsparingsniveau har haft væsentlige virkninger på de økonomiske resultater indtil nu, har det bidraget til at holde den lange realrente på et højt niveau. En utilstrækkelig opsparing kan imidlertid blive en mere afgørende bremse for væksten i fremtiden, særlig for landene i Øst- og

Centraleuropa og udviklingslandene. Der kan kun tilvejebringes et opsparingsoverskud, hvis den betydelige offentlige nedsparing i Fællesskabet og i de andre vigtige vestlige lande vendes. En tilstrækkelig stor offentlig opsparing er derfor også en væsentlig betingelse for, at de central- og østeuropæiske lande kan få en heldig start med deres markedsøkonomier.

Endelig vil der i en fuldt etableret ØMU være mindre råderum for finanspolitikken og særlig pengepolitikken. Derfor må der lægges mere vægt på strukturforanstaltninger med henblik på at tilvejebringe den nødvendige tilpasning i EF-økonomierne.

3. Strukturtilpasningspolitik

Bestræbelserne på at etablere det indre marked har resulteret i det mest omfattende udbudssideinitiativ i Fællesskabets historie. Det indre markeds dynamik har imidlertid ikke kun øget Fællesskabets vækstpotentiel, men det har også tydeligt vist, at der fortsat findes betydelige stivheder på markederne. Sådanne stivheder bliver mere synlige, når konkurrencen skærpes. I den nuværende internationale situation, som ikke er særlig aktivitetsstimulerende, er det også vigtigt for Fællesskabet at øge sin egen interne vækst.

En strukturtilpasningspolitik, der understøttes af en passende industripolitik, vil forbedre EF-økonomiernes tilpasningsevne og effektivitet. I forbindelse med gennemførelsen af 1992-programmet har Kommissionen understreget behovet for industripolitiske foranstaltninger i forskellige vigtige sektorer og har fremlagt forslag herom. Strukturtilpasningspolitikken skal ledsage gennemførelsen af det indre marked for at sikre, at de fulde fordele ved det indre marked faktisk vil slå igennem.

I ØMU'en vil desuden de lande, der er fulde medlemmer, ikke længere kunne bruge de nominelle valutakurser som et instrument til at foretage tilpasning. Det vil derfor blive nødvendigt med øget fleksibilitet på alle markeder for at sikre en balanceret udvikling i alle områder i unionen. I ØMU'en vil tilpasningsevnen på arbejdsmarkedet spille en vigtig rolle, hvis man ønsker at undgå yderligere stigninger i arbejdsløsheden.

Både medlemsstaternes og Fællesskabets strukturtilpasningspolitikker skal spille en endnu større rolle. Sammen med en forsigtig makroøkonomisk politik og Fællesskabets politik vedrørende økonomisk og social samhørighed, der skal styrkes, må dette være Fællesskabets vej til at genskabe holdbare vækstrater på over 3,5 % pr. år for at reducere den fortsat høje arbejdsløshed. Der bør navnlig foretages strukturforbedringer på fire områder: samarbejde, arbejdsmarked, konkurrencepolitik og international handel.

Samarbejde kan forbedre de underliggende betingelser, som virksomhederne arbejder under, og styrke Fællesskabets internationale konkurrenceevne ved at skabe synergieffekter ved kombination af ressourcer og innovation. En politik, der sigter på at forbedre infrastrukturerne og særlig transportsektoren, er et nødvendigt element i etableringen af det indre marked. Den er ligeledes et element i samhørighedsprocessen i den forstand, at en bedre fungerende infrastruktur reducerer transport- og kommunikationsomkostningerne og knytter de perifere regioner tættere til Fællesskabets centrum.

Det vil også blive nødvendigt at gøre en yderligere indsats med hensyn til innovation, forskning og udvikling. Forsknings- og udviklingspolitikken vil stimulere EF-virksomhedernes konkurrenceevne, men i en periode med intense teknologiske ændringer, der ofte indebærer massive udviklingsomkostninger, vil det i højere grad blive nødvendigt at sprede resultaterne af en sådan indsats gennem øget samarbejde. Dette vil fremskynde vore økonomiers tilpasning til nye teknologiske fremskridt. Øget samarbejde vil sandsynligvis også fremme tilpasningen for så vidt angår industriel omstilling og miljøspørgsmål. Samarbejde på disse områder vil give Fællesskabet bedre muligheder for at klare sig i den internationale konkurrence. Fællesskabet kan spille en vigtig stimulerende rolle ved at føre virksomheder sammen.

Arbejdsmarkederne i Fællesskabet har vist tegn på større tilpasningsevne, men forbedringen er fortsat utilstrækkelig. Voksende lønpres i en situation, hvor mere end 9 % af arbejdsstyrken er uden arbejde, tyder på, at der stadig findes strukturproblemer på arbejdsmarkederne.

I en situation med lav vækst i EF-økonomien og skærpet konkurrence fra tredjelande indebærer etableringen af det indre marked, at virksomhederne og arbejdstagerne må tilpasse deres arbejdsmetoder og praksis til disse nye vilkår. Fleksibiliteten i virksomhedernes reaktioner på denne nye situation må modsvares af fleksibilitet på arbejdsmarkedet med hensyn til efteruddannelse og kvalifikationer samt beskæftigelsesbetingelser og andre forhold.

I de fleste lande er tilpasningen af lønomkostningerne fortsat utilstrækkelig til at sikre fuld beskæftigelse. Hvis en øget arbejdsløshed skal undgås, må arbejdsmarkedsparterne tage mere hensyn til behovet for tilpasning i deres forhandlinger. Medlemsstaternes myndigheder bør derfor gøre deres økonomisk-politiske målsætninger mere synlige, sådan at der i lønforhandlingerne kan tages bedre hensyn til de makroøkonomiske udsigter. En af vejene hertil er, at medlemsstaternes regeringer troværdigt sigter på konvergens.

Stive lønstrukturer, beskæftigelsesvilkår og mangel på efteruddannelse har accentueret problemerne for dem, der ikke er kommet ind på arbejdsmarkedet. Det høje antal arbejdsløse illustrerer problemet vedrørende lønomkostninger og kvalifikationer i forhold til de arbejdsløses produktive potentiel. Medlemsstaterne burde foretage en undersøgelse af arbejdsmarkedsordningerne og socialsikringsbestemmelserne med henblik på at korrigere de forhold, som forhindrer, at nogle grupper får fodfæste på arbejdsmarkedet.

Endelig er der meget, der taler for at tilskynde til en mere aktiv arbejdsmarkedspolitik, der lægger større vægt på videreuddannelse end på bestemmelser om arbejdsløshedsunderstøttelse.

Konkurrencen vil blive skærpet med etableringen af det indre marked, da handelsbarriererne systematisk afvikles. De europæiske virksomheder må være forberedt på denne skærpede konkurrence, som allerede har skabt en bølge af fusioner inden for Fællesskabet. For at undgå markedsdominans, som reducerer konkurrencen og sænker den samlede velfærd, fører Fællesskabet en aktiv konkurrencepolitik.

Øget konkurrence kan også føre til krav om mere støtte for at beskytte virksomheder eller industrier, som kommer under pres i en sådan konkurrencesituation. Statsstøtte kan imidlertid true markedsprocessens virkemåde derved, at de begrænser særlige fordele til nogle bestemte virksomheder. De risikerer også at forhindre den nødvendige omstrukturering i økonomien. Kommissionen stræber derfor efter at begrænse støtten og at indpasse den i en omstruktureringssammenhæng.

De økonomisk stærkeste lande i Fællesskabet bør modstå fristelsen til med indenlandske subsidier at kompensere for den større konkurrence, der følger af åbningen af markederne. Sådanne subsidier kan nemlig neutralisere de konkurrencefordele, som de mindst begunstigede lande opnår i bestemte sektorer.

Fri konkurrence uden markedsforvridninger i Fællesskabet kræver en effektiv overvågning af statsstøtte. Kommissionen har foretaget to undersøgelser om offentlig støtte i Det Europæiske Fællesskab i 1988 og 1990 og bestræber sig konsekvent for at skabe større gennemsigtighed på dette område. Offentlig støtte absorberer en væsentlig del af de offentlige udgifter i medlemsstaterne (tabel 9). Den anden undersøgelse viste, at de samlede nationale offentlige støtteforanstaltninger androg 2,2 % af EF's BNP eller mere end det dobbelte af EF's budget. Forskellene mellem medlemsstaterne er betydelige, idet Danmark og Det Forenede Kongerige bruger 1 % af deres BNP til dette formål, mens Belgien, Grækenland, Italien og Luxembourg anvender 3 % eller mere.

Tabel 9

Statsstøtte i Fællesskabet (*) (gennemsnit 1986—88)

	% af BNP	% af offentlige udgifter	Ydet i form af (%)	
			offentlige udgifter	skatte-fradrag
Belgien	3,2	5,8	89	11
Danmark	1,0	1,7	100	0
Tyskland	2,5	5,3	36	64
Grækenland	3,1	6,5	100	0
Spanien	2,3	5,5	100	0
Frankrig	2,0	3,8	82	18
Irland	2,7	5,2	63	37
Italien	3,1	6,2	64	36
Luxembourg	4,1	7,6	91	9
Nederlandene	1,3	2,1	70	30
Portugal	2,3	5,3	41	60
Det Forenede Kongerige	1,1	2,6	94	6

(*) Referer til subsidier, der er underkastet EF-regler. Det er vanskeligt at bestemme et samlet beløb for de ydede subsidier på grund af de forskellige former, subsidierne kan tage, og på grund af mangelen på udtømmende nationale data.

Kilde: Kommissionen, den anden undersøgelse af statsstøtte.

Statsstøtten er stærkt koncentreret: Industrisektoren tegnede sig for 41 %, transportsektoren for 30 %, kulindustrien for 16 % og landbruget (nationalstøtte) for 13 %.

Som led i etableringen af ØMU burde der foretages en nøjere undersøgelse af de nationale udgifter til subsidier med henblik på at forbedre konvergensen. Det ville ligeledes bidrage til at skabe et mere åbent internationalt handelssystem, hvis landene forpligtede sig til at udvise mere disciplin på subsidieområdet.

De nye protektionistiske tendenser i *den internationale handel* er en foruroligende udvikling. Der har været intense uoverensstemmelser med samhandelspartnerne, særlig hvad angår subsidiering af landbruget og nogle erhvervsgrene i tilbagegang. Der er i forskellige dele af verden sket en øget anvendelse af ikke-toldmæssige handelsforanstaltninger for at beskytte indenlandske produkter i forskellige dele af verden. Fællesskabet har erklæret, at det ønsker at opnå et tilfredsstillende samlet og velafbalanceret resultat af Uruguay-Runden, som i øjeblikket er inde i en afgørende fase. Dette er nødvendigt for at styrke det multilaterale handelssystem og for at vende tendensen til protektionisme. Yderligere forsinkelser kunne underminere den tilpasningsstrategi, som mange udviklingslande og lande i Øst- og Centraleuropa har valgt, og som går ud på at åbne markederne for at fremme vækst og udvikling. De toneangivende industrilande bærer et stort ansvar i denne forbindelse og bør stræbe på at nå en hurtig afslutning på Uruguay-Runden.

Et positivt resultat af Uruguay-Runden vil ikke blot tjene Fællesskabets interesser ved at sikre bedre markedsadgang og reducere beskyttelsen inden for de traditionelle handelsforhandlingsområder, men vil også give mulighed for at udvide de multilateralt aftalte regler til også at gælde for *nye områder*, der er af stor interesse for Fællesskabet: tjenesteydelser, intellektuelle ejendomsrettigheder og internationale investeringer.

Forhandlingerne mellem Fællesskabet og EFTA-landene om skabelsen af et *Europæisk Økonomisk Samarbejdsområde* er ved at være afsluttet og vil øge fordelene ved det indre marked ud over EF's grænser. Ved at fremme udvekslingen af varer, tjenester, kapital og arbejdskraft mellem EF og EFTA vil aftalen give et yderligere bidrag til mere konkurrence og til forbedringen af økonomiens udbudsside.

Fællesskabet er aktivt involveret i at bistå de *central-og østeuropæiske lande* i deres politiske og økonomiske reformproces. Kommissionen styrer ikke blot Fællesskabets egne bistandsprogrammer, men er også koordinator for G-24, en gruppe af industrialiserede lande.

Der er tale om en bred vifte af bistandsformer, bl.a. støtte til økonomisk genopbygning, fødevarehjælp og nødhjælp, teknisk bistand, betalingsbalancestøtte, investeringskapital og eksportkreditter. Fællesskabet er blevet den vigtigste finansieringskilde for de øst- og centraleuropæiske lande, idet det leverer omkring halvdelen af den samlede støtte, de modtager. Fællesskabet har desuden afsluttet forhandlingerne om europæiske aftaler om oprettelse af associeringsforbindelser med Ungarn, Polen og Tjekkoslovakiet. Disse aftaler vil give de central- og østeuropæiske lande mulighed for at deltage i den europæiske integrationsproces. De spiller en overordentlig vigtig politisk og økonomisk rolle på et tidspunkt, hvor disse landes reformbestræbelser befinder sig i en afgørende fase, og deres vigtigste traditionelle eksportmarked (USSR) er brudt sammen. Indførelse af frihandel vil stimulere de private investeringer i disse lande, hvilket er en af hovedbetingelserne for, at de økonomiske reformer kan blive en succes. Fællesskabet er rede til at forhandle tilsvarende aftaler med andre central- og østeuropæiske lande, der opfylder de nødvendige politiske og økonomiske betingelser.

Fællesskabet har vist villighed til at forbedre adgangen til EF-markedet for de produktgrupper, hvor disse lande kan konkurrere effektivt på verdensmarkedet, det vil bl.a. sige landbrug, tekstiler, kul og stål. Virkninger heraf og de vanskeligheder de skaber for de berørte erhverv og regioner i Fællesskabet skal tages i betragtning. Denne forbedring af adgangen til EF-markedet gennemføres ikke på bekostning af bestående handelsforbindelser med andre partnere, særlig udviklingslandene, som Fællesskabet har samarbejdsaftaler med. Denne adgang til EF-markedet er en særdeles vigtig betingelse for, at disse økonomier kan udvikle sig tilfredsstillende.

VIGTIGSTE ØKONOMISKE INDIKATORER 1989 TIL 1993

FÆLLESSKABET, USA OG JAPAN

(a) **BNP i faste priser** (1)

(procentvis årlig ændring)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	3,9	3,7	1,3	2 1/4	2 1/2
DK	1,2	2,1	1,8	3	3 1/4
D	3,3	4,7	3,3	2 1/4	1 3/4
GR	2,8	-0,3	0,7	1 1/4	2
E	4,8	3,7	2,5	3	3 1/4
F	3,6	2,8	1,3	2 1/4	2 1/2
IRL	5,9	5,7	1,3	2 1/4	2 3/4
I	3,2	2,0	1,1	2	2 1/2
L	6,1	2,3	3,0	3 1/2	3 1/4
NL	4,0	3,9	2,3	1 1/4	2
P	5,4	4,0	2,0	1 3/4	2
UK	2,2	0,8	-1,8	2	2 3/4
EF	3,3	2,8	1,3	2 1/4	2 1/2
USA	2,8	0,9	-0,4	2	2 1/4
JAP	4,9	5,6	4,6	3 1/2	3 1/2

(b) **Indenlandsk efterspørgsel i faste priser**

(procentvis årlig ændring)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	4,9	3,4	1,2	2 1/4	2 1/4
DK	0,3	-0,7	0,4	2	3 1/4
D	2,7	5,0	3,0	2 1/4	2
GR	3,3	3,3	-0,3	1	2 1/4
E	7,8	4,6	3,1	3 1/2	3 1/2
F	3,2	3,2	1,1	2	2 1/4
IRL	6,0	5,4	0,6	1 1/4	1 3/4
I	3,6	1,9	1,5	2 1/4	2 3/4
L	7,8	3,4	4,3	3 3/4	3 3/4
NL	4,9	3,6	2,1	1/4	1 1/2
P	4,0	5,8	4,6	3 1/4	3 1/4
UK	3,1	-0,1	-3,0	2 1/4	3
EF	3,7	2,9	1,1	2 1/4	2 1/2
USA	2,2	0,5	-1,0	2	2
JAP	5,7	5,8	3,4	3 3/4	3 3/4

(c) **Deflator for det private forbrug**

(procentvis årlig ændring)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	3,5	3,5	3,2	3 1/2	3 1/2
DK	5,1	2,5	2,4	2 1/4	2 1/2
D	3,1	2,6	3,5	4 1/4	4
GR	14,7	20,2	18,3	14 1/4	11
E	6,6	6,4	5,8	5 1/2	5 1/4
F	3,5	2,9	3,0	3	2 3/4
IRL	3,9	2,6	3,0	3	2 3/4
I	5,8	6,2	6,4	5 1/4	5 1/4
L	3,4	4,2	3,4	3 3/4	3 1/4
NL	2,9	2,5	3,2	3 1/2	3 1/4
P	12,8	13,6	11,7	9 1/2	7 3/4
UK	5,9	8,4	6,5	4 1/2	4
EF	4,9	5,2	5,0	4 1/2	4 1/4
USA	4,5	5,0	4,4	4 3/4	5
JAP	1,7	2,4	2,8	2 1/2	2 1/2

(d) **Betalingsbalancens løbende poster**

(% af BNP)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	1,1	1,0	1,0	1	1 1/4
DK	-1,2	0,8	1,4	2 1/4	2 1/2
D (2)	4,7	3,2	-1,1	-1	- 3/4
GR	-4,8	-6,1	-4,1	-3 1/4	-2 3/4
E	-3,2	-3,5	-3,1	-3 1/4	-3 1/4
F	0,1	-1,0	-0,7	- 3/4	- 3/4
IRL	1,3	3,4	2,3	2	1 3/4
I	-1,4	-1,4	-1,3	-1 1/2	-1 3/4
L	34,4	31,2	28,1	26 1/4	25 1/2
NL	3,3	3,8	4,1	4 1/2	4 3/4
P	-2,9	-0,3	-1,1	-1 1/2	-2 1/2
UK	-4,8	-2,6	-1,1	-1 1/2	-1 1/4
EF	-0,1	-0,2	-0,8	-1	- 3/4
USA	-1,9	-1,6	-0,1	- 3/4	- 3/4
JAP	2,1	1,2	1,5	1 1/2	1 3/4

(*) Skøn oktober 1991.
(1) BNI for USA og Japan fra og med 1990.
(2) Betalingsbalancens løbende poster for det forenede Tyskland i procent af BNI for det forenede Tyskland fra og med 1991.
Kilde: Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber.

(e) **Antal arbejdsløse**

(% af arbejdsstyrken)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	8,5	8,1	8,6	8 1/2	8 1/2
DK	7,8	8,2	9,5	9 1/2	9
D	5,5	5,1	4,6	5	5 1/2
GR	7,5	7,5	8,8	9 1/4	9 3/4
E	17,1	16,1	15,8	15 1/2	15 1/4
F	9,4	9,0	9,5	10	10 1/4
IRL	16,0	15,6	16,8	18	18 1/2
I	10,7	9,8	9,4	9 1/2	9 1/4
L	1,8	1,7	1,6	1 1/2	1 1/2
NL	8,7	8,1	7,2	7 3/4	7 3/4
P	4,8	4,6	4,0	4 1/4	4 3/4
UK	7,0	6,4	8,4	9 3/4	10
EF	8,9	8,4	8,6	9	9 1/4
USA	5,3	5,5	6,7	7	6 3/4
JAP	2,3	2,1	2,2	2 1/4	2 1/4

(f) **Den offentlige sektors nettofordringserhvervelse**

(% af BNP)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	- 6,7	- 5,6	- 6,3	- 6 1/4	- 5 3/4
DK	- 0,5	- 1,5	- 1,7	- 1 1/2	- 1/2
D (1)	0,2	- 1,9	- 3,6	- 3 1/4	- 3 3/4
GR	-18,3	-19,8	-17,3	-14	-10 1/4
E	- 2,7	- 4,0	- 3,9	- 3 1/2	- 3 1/4
F	- 1,2	- 1,6	- 1,5	- 1 3/4	- 1 1/2
IRL	- 3,5	- 3,6	- 4,1	- 4	- 4
I (2)	-10,1	-10,6	- 9,9	- 9 1/4	- 9 1/2
L	- 4,3	4,7	1,9	2	2
NL	- 5,2	- 5,3	- 4,4	- 4	- 3 3/4
P	- 3,4	- 5,8	- 5,4	- 4 1/2	- 4
UK	1,3	- 0,7	- 1,9	- 3 1/2	- 3 1/4
EF	- 2,9	- 4,0	- 4,4	- 4 1/2	- 4 1/4
USA	- 1,7	- 2,4	- 2,3	- 2	- 1 1/2
JAP	2,5	2,2	1,8	2	2

(g) **Samlet beskæftigelse**

(procentvis årlig ændring)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	1,6	0,9	-0,3	0	1/4
DK	-0,6	-0,4	-1,0	0	1
D	1,4	2,8	2,8	1	1/4
GR	0,4	0,2	0,8	-0	1/4
E	3,6	2,6	0,7	1 1/4	1 1/2
F	1,1	1,2	0,4	-0	1/2
IRL	-0,1	1,3	0,0	1/4	3/4
I	0,2	1,0	0,9	1/2	3/4
L	4,0	4,2	1,9	1 1/2	1 1/2
NL	1,6	2,1	1,0	- 1/4	0
P	1,0	1,1	1,1	0	- 1/2
UK	2,8	0,4	-2,3	- 3/4	1/2
EF	1,5	1,4	0,5	1/4	1/2
USA	2,3	0,5	0,8	1	1 1/2
JAP	1,9	2,0	1,6	1 1/2	1 3/2

(h) **Realaflønning pr. beskæftiget** (3)

(procentvis årlig ændring)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	0,1	2,8	1,9	2 1/4	2
DK	-1,6	1,0	1,1	1 1/4	1 1/2
D	-0,2	1,5	2,6	1 1/2	1 1/2
GR	2,9	0,0	-1,7	-2 1/4	- 3/4
E	-0,5	1,2	1,8	1 1/4	1 1/4
F	1,2	1,9	1,5	1	1
IRL	2,2	5,9	3,5	3	2 1/4
I	3,0	3,9	1,7	1 1/2	1 1/2
L	3,0	1,0	1,3	1 1/2	1 3/4
NL	-2,4	1,1	1,5	1 1/2	2
P	0,8	3,7	6,6	4 1/2	2
UK	2,8	2,7	1,7	1 1/4	1 1/2
EF	1,1	2,3	2,0	1 1/4	1 1/4
USA	-1,0	-0,1	0,3	-0	- 1/4
JAP	2,5	1,8	1,0	1	1

(*) Skøn oktober 1991.

(1) Herunder overførsler til de fem nye Länder og underskuddet for de territoriale myndighededer i disse Länder i procent af BNI for det forenede Tyskland fra og med 1991.

(2) 1992 og 1993: Omfatter ikke fuldt ud virkningerne af tiltag under tilpasningsprogrammet.

(3) Deflateret med deflatoren for det private forbrug.

Kilde: Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber.

(i) **Investeringer i byggeri**

(procentvis årlig stigning, faste priser)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	8,9	6,7	- 1,4	3 1/4	2 3/4
DK	- 4,6	- 6,1	- 6,5	- 1	4
D	5,1	5,3	3,5	2 1/2	1 3/4
GR	2,0	2,1	- 5,0	2 1/2	5
E	14,9	10,7	5,3	4	4
F	5,3	2,3	1,2	2	3
IRL	9,8	8,4	- 2,9	4	4
I	3,6	2,5	0,4	1 1/4	1 1/4
L	4,4	5,9	5,9	4 1/2	3
NL	1,6	1,3	- 0,6	- 1	1 1/4
P	3,5	6,5	4,5	3	4
UK	2,5	- 1,1	- 12,9	- 3/4	4 3/4
EF	5,3	3,6	- 0,5	1 3/4	2 3/4

(j) **Investeringer i maskiner og transportmidler**

(procentvis årlig stigning, faste priser)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	18,2	10,3	3,0	2 3/4	2 3/4
DK	6,3	3,0	3,0	5	10
D	10,0	12,9	10,0	5	4 1/2
GR	17,4	7,9	3,0	4 1/2	6
E	13,0	1,2	- 2,5	3	4
F	5,8	5,0	- 1,8	1 1/2	3 1/2
IRL	15,3	6,8	1,8	3 3/4	4 1/2
I	6,2	3,5	- 1,1	3 1/2	4 1/2
L	26,3	13,7	6,4	4 3/4	4 3/4
NL	4,5	7,7	3,0	- 1 1/4	2 1/2
P	10,0	8,5	4,5	3	3 1/2
UK	8,3	- 3,6	- 12,8	- 1	8
EF	8,5	4,7	- 0,4	2 1/2	4 3/4

(k) **Faste bruttoinvesteringer**

(procentvis årlig stigning, faste priser)

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	13,6	8,3	0,6	3	2 3/4
DK	0,2	- 1,9	- 1,9	2	7 1/4
D	7,1	8,8	6,6	3 3/4	3
GR	8,6	4,8	- 1,2	3 1/2	5 1/2
E	13,7	6,7	2,2	3 3/4	4
F	5,8	3,8	- 0,6	1 3/4	3 1/4
IRL	11,3	7,5	- 0,4	3 3/4	4 1/4
I	5,1	3,0	- 0,4	2 1/2	3
L	13,4	3,3	6,2	4 3/4	4
NL	3,0	4,2	- 1,1	- 1	2
P	7,5	7,5	4,5	3	3 3/4
UK	4,8	- 2,4	- 12,8	- 3/4	6 1/2
EF	6,7	4,1	- 0,5	2 1/4	3 3/4
USA	2,7	0,9	- 4,4	4 1/2	5 1/2
JAP	11,0	10,9	4,6	3 1/2	4

(l) **BNP pr. indbygger (EF = 100) løbende priser og standardisering ved købekraftsparitet**

	1989	1990	1991 (*)	1992 (*)	1993 (*)
B	95,4	101,2	100,6	103,4	103,8
DK	118,3	113,1	117,0	110,2	111,4
D	117,9	111,1	114,0	113,6	112,3
GR	38,6	56,8	55,9	52,1	52,0
E	60,3	79,0	72,8	79,9	80,7
F	105,8	110,4	110,1	108,8	108,8
IRL	60,8	58,9	63,4	68,9	69,2
I	86,5	93,3	103,0	103,2	103,4
L	158,5	141,9	126,2	131,7	134,3
NL	118,6	113,1	106,0	102,7	102,0
P	38,7	56,4	52,2	56,3	56,2
UK	128,6	108,5	105,4	102,1	102,5
EF	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
USA	189,6	161,6	155,7	145,9	148,1
JAP	55,8	96,2	110,6	124,3	125,6

(*) Skøn oktober 1991.
Kilde: Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber.